



UNIVERSITY *of* NICOSIA

ΣΧΟΛΗ

ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΤΡΑΠΕΖΙΚΗ, ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΤΙΤΛΟΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Ο Ρόλος της Ελεγκτικής στον εντοπισμό και τη διόρθωση Λογιστικών σφαλμάτων στις Χρηματοοικονομικές καταστάσεις. Θεωρητική προσέγγιση και εφαρμογή σε Επιχειρήσεις.

ΟΝΟΜΑ ΦΟΙΤΗΤΗ

ΤΣΑΛΙΚΗ ΧΡΥΣΗ - ΓΕΩΡΓΙΑ

Επιβλέπων Α΄: ΠΕΤΡΟΣ ΛΟΗΣ

Επιβλέπων Β΄: ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΡΟΓΑΛΑΣ

ΠΑΤΡΑ

ΜΑΪΟΣ 2026

ΔΗΛΩΣΗ ΑΠΟΔΟΧΗΣ

Αφιέρωση...

*“Στον σύζυγό μου, που με έκανε να πιστέψω ότι μπορώ να τα καταφέρω και στον γιο μας,
που είναι η δύναμη μου και ο λόγος να συνεχίζω”.*

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα εργασία στοχεύει να εξετάσει τη σημασία της Ελεγκτικής στην εξασφάλιση της αποδοτικότητας και πλήρους ακεραιότητας των χρηματοοικονομικών καταστάσεων μέσω εντοπισμού και διόρθωσης λογιστικών σφαλμάτων.

Στη σημερινή σύνθετη οικονομική προσέγγιση η Ελεγκτική αποτελεί βασικό παράγοντα του λογιστικού κλάδου με καταλυτικό ρόλο στην εξασφάλιση μιας υγιούς παγκοσμίου επιπέδου οικονομικής βάσης.

Το πρακτικό μέρος της παρούσας εργασίας βασίζεται σε μελέτη περίπτωσης επιχείρησης στην οποία εντοπίστηκαν σημαντικά λογιστικά σφάλματα καθώς και περιπτώσεις λογιστικής απάτης, με ανάλυση της προέλευσης αυτών και προσέγγιση στη στρέβλωση ή μη των χρηματοοικονομικών καταστάσεων πριν και μετά τον έλεγχο. Επισημαίνεται, ο κρίσιμος ρόλος της ποιότητας εσωτερικού και εξωτερικού ελέγχου στην ενίσχυση της διαφάνειας της χρηματοοικονομικής αναφοράς, τονίζοντας τη σημασία της ανεξαρτησίας, της ικανότητας και της ηθικής συμπεριφοράς των ελεγκτών.

Τα συμπεράσματα της μελέτης αποκαλύπτουν ότι η Ελεγκτική μέσω της τήρησης των επαγγελματικών προτύπων συμβάλλει ουσιαστικά στην βελτίωση της αξιοπιστίας της πληροφόρησης που παρέχεται στο επενδυτικό κοινό και στην αποκάλυψη ουσιωδών ανακρίβειών στις οικονομικές καταστάσεις. Τέλος, εξετάζονται οι προκλήσεις και αδυναμίες των ελεγκτικών διαδικασιών και επισημαίνεται η ανάγκη συνεχούς ανανέωσης και προσαρμογής τους στις απαιτήσεις του σύγχρονου επιχειρηματικού περιβάλλοντος.

Λέξεις – Κλειδιά

Ελεγκτική, χρηματοοικονομικές καταστάσεις, λογιστικά σφάλματα, λογιστική απάτη, διαφάνεια, ελεγκτική ανεξαρτησία, εσωτερικός έλεγχος, εξωτερικός έλεγχος

Abstract

This thesis aims to examine the importance of Auditing in ensuring the efficiency and full integrity of financial statements through the identification and correction of accounting errors.

In today's complex economic environment, Auditing constitutes a key component of the accounting field, playing a crucial role in ensuring a sound global economic foundation.

The practical part of this study is based on a case study of a company in which significant accounting errors and cases of accounting fraud were identified, with an analysis of their origin and an approach to the distortion or not of the financial statements before and after the audit. Emphasis is placed on the critical role of both internal and external audit quality in enhancing the transparency of financial reporting, highlighting the importance of auditors' independence, competence, and ethical behavior.

The findings of the study reveal that Auditing, through adherence to professional standards, significantly contributes to improving the reliability of information provided to investors and to uncovering material misstatements in financial statements. Finally, the study explores the challenges and weaknesses of auditing procedures and underscores the need for their continuous updating and adaptation to the demands of the modern business environment.

Keywords

Auditing, Financial statements, accounting errors, accounting fraud, transparency, Auditor Independence, internal audit, external audit

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ	vi
Abstract	vii
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1	1
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	1
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΚΑΙ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ	3
ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΕΛΕΓΚΤΙΚΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ, Ο ΡΟΛΟΣ ΚΑΙ Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΣΤΗ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗ	3
2.1 ΠΕΡΙ ΕΛΕΓΚΤΙΚΗΣ	3
2.2 ΟΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΕΛΕΓΚΤΙΚΗΣ	5
2.3 ΟΙ ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΛΕΓΚΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ	6
2.3.1 ΟΙ ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΛΕΓΚΤΙΚΗΣ	6
2.3.2 ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ ΚΑΙ ΕΙΔΗ ΕΛΕΓΧΟΥ	7
2.4 Η ΣΠΟΥΔΑΙΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΕΛΕΓΚΤΙΚΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ	9
2.5 ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΚΑΙ ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΑ ΤΗΣ ΕΛΕΓΚΤΙΚΗΣ	11
2.6 ΕΛΕΓΚΤΙΚΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ	13
2.7 ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ	14
2.7.1 ΟΙ ΡΟΛΟΙ ΤΟΥ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΚΤΗ	15
2.7.2 ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ ΕΛΕΓΧΩΝ	16
2.7.3 ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΕΣ ΤΑΣΕΙΣ ΣΤΟΝ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ ΕΛΕΓΧΟ	17
2.8 ΕΛΕΓΚΤΙΚΑ ΠΡΟΤΥΠΑ	18
2.8.1 ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΕΛΕΓΚΤΙΚΑ ΠΡΟΤΥΠΑ	18
2.9 ΛΟΓΙΣΤΙΚΕΣ ΑΠΑΤΕΣ	18
2.9.1 ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ ΑΠΑΤΗ	19
2.9.2 ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ ΑΠΑΤΗΣ	20
2.9.2.1 ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΚΙΝΔΥΝΟΥ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ ΑΠΑΤΗΣ	20
2.9.2.2 ΔΙΑΠΡΑΞΗ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ ΑΠΑΤΗΣ	22
2.9.3 ΜΕΘΟΔΟΙ ΠΡΟΛΗΨΗΣ ΚΑΙ ΕΝΤΟΠΙΣΜΟΥ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ ΑΠΑΤΗΣ	23
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ	26
3.1 ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ	26
3.2 ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ	26
3.3 ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ	27
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ ΑΠΑΤΗΣ ΣΕ ΕΤΑΙΡΕΙΑ	28
4.1 ΛΟΓΙΣΤΙΚΑ ΣΦΑΛΜΑΤΑ ΚΑΙ Η ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ ΑΠΑΤΗ ΤΗΣ ENRON	28
4.2 Η ΕΛΕΓΚΤΙΚΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΚΑΙ ΟΙ ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ ΤΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ	30

4.3 ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	33
4.4 Η ΥΠΟΘΕΣΗ ENRON ΚΑΙ Η ΣΥΧΡΟΝΗ ΕΛΕΓΚΤΙΚΗ ΠΡΑΚΤΙΚΗ	34
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ	37
5.1 ΣΧΟΛΙΑΣΜΟΣ ΚΑΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΕΥΡΗΜΑΤΩΝ. Η ΣΥΝΔΕΣΗ ΜΕ ΤΑ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ.....	37
5.2 ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ.....	40
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6 ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ	41
6.1 ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ.....	41
6.2 ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ	42
6.3 ΣΥΓΧΡΟΝΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΠΡΟΛΗΨΗΣ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ ΑΠΑΤΗΣ	44
6.4 ΣΥΝΟΨΗ ΕΥΡΗΜΑΤΩΝ	45
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	46
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	53

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Οι επιχειρήσεις στα σημερινά δρώμενα λειτουργούν σε αρκετά πολύπλοκα και συνεχώς μεταβαλλόμενα οικονομικά περιβάλλοντα, με σημαντικό κριτήριο την παγκοσμιοποίηση της αγοράς, τον έντονο ανταγωνισμό και τη μεγάλη συγκέντρωση κεφαλαίων. Εξαιτίας του πολύπλοκου στις συναλλαγές και την εξέλιξη των επιχειρήσεων, χρήζει αναγκαιότητας η σωστή καταγραφή όλων των λογιστικών γεγονότων και της πραγματικής εικόνας της επιχείρησης, με σκοπό την πληροφόρηση του χρήστη της οικονομικής κατάστασης (μετοχές, επενδυτικά, οικονομική ανάλυση) (Sahla and Ardianto, 2022).

Η ανάγκη για ακεραιότητα δηλώνει πως η Ελεγκτική, αποτελεί ένα από τα πιο βασικά σημεία της λογιστικής επιστήμης. Διέπεται από τους κανόνες και τις αρχές για να διαπιστωθούν παραλείψεις, λάθη και αλλοιώσεις στις οικονομικές καταστάσεις. Κύριο αντικείμενο της είναι να παρακολουθεί και να ελέγχει ότι τηρούνται οι κανόνες, οι αρχές και οι παραδοχές που εξασφαλίζουν την αξιοπιστία των χρηματοοικονομικών καταστάσεων. Επιπλέον, η Ελεγκτική διαχρονικά παίζει σπουδαίο ρόλο στο να ανιχνεύει και να προλαμβάνει οικονομικές ατασθαλίες σε διάφορα καίρια ζητήματα ελέγχου και διαφάνειας στην εγχώρια αλλά και στη διεθνή αγορά. Βασικό σημείο της διοίκησης μιας επιχείρησης αναφορικά με τον προγραμματισμό, την οργάνωση, αλλά και τη στελέχωση είναι και ο έλεγχος. Μέσω της ελεγκτικής διαδικασίας ένας οργανισμός διακρίνεται για την αποτελεσματικότητά του καθώς συγκρίνει τα αποτελέσματα με τους στόχους της διοίκησης. Η δαπάνη περιορίζεται, αξιολογείται το εφαρμοζόμενο ελεγκτικό σύστημα, γίνεται η μελέτη ανάπτυξης και εξακριβώνεται σε μεγάλο βαθμό αν ο οργανισμός λειτουργεί στα επιθυμητά επίπεδα παραγωγικότητας (Khalili Somarin, Khalilpour and Ramezani, 2023).

Ο βασικός σκοπός της παρούσης Διπλωματικής εργασίας, είναι να διερευνήσει τον ρόλο της Ελεγκτικής στις Χρηματοοικονομικές καταστάσεις μιας επιχείρησης, αλλά και τον ρόλο των ελεγκτικών διαδικασιών για να προληφθούν και να διορθωθούν πιθανά λογιστικά σφάλματα. Συγκεκριμένα, η εργασία μέσα από την έρευνα της ελληνικής και ξένης βιβλιογραφίας, μελετά την ελεγκτική διαδικασία όπως καθορίζεται από τα Διεθνή πρότυπα Ελέγχου και αναδεικνύει τον ρόλο του ελεγκτικού έργου, μέσω της διαδικασίας που ακολουθείται από τους εσωτερικούς

και εξωτερικούς ελεγκτές αναφορικά με την πρόληψη των λογιστικών σφαλμάτων και της πιθανής λογιστικής απάτης. Η μελέτη περιορίζεται σε επιχείρηση που έχει καταγραφεί στη βιβλιογραφία για περιπτώσεις λογιστικών σφαλμάτων και λογιστικής απάτης. Μέσω της μελέτης περίπτωσης θα αξιολογηθεί η αποτελεσματικότητα των ελεγκτικών διαδικασιών σε πραγματικές συνθήκες από τα σφάλματα που εντοπίστηκαν και οι διορθωτικές ενέργειες που επιλέχθηκαν. Εξίσου σημαντικό μέσα από την έρευνα είναι να διαπιστωθεί η ανάγκη διαρκούς βελτίωσης της ελεγκτικής πρακτικής καθώς αντιμετωπίζει σημαντικές αδυναμίες και προκλήσεις που περιορίζουν την αποτελεσματικότητά της στην αποτροπή ή την έγκαιρη ανίχνευση λαθών.

Κύριος στόχος της παρούσας εργασίας είναι να αναδείξει πόσο αποτελεσματική είναι η Ελεγκτική σήμερα στον εντοπισμό των σφαλμάτων και ποιες πρακτικές θα διασφαλίσουν την αξιοπιστία της και θα περιορίσουν τις αδυναμίες της.

Η διάρθρωση της εργασίας έχει ως εξής:

Στο Κεφάλαιο 2 παρουσιάζεται η Βιβλιογραφική Ανασκόπηση, όπου γίνεται λόγος για την Ελεγκτική, τα λογιστικά σφάλματα και περιπτώσεις λογιστικής απάτης. Ακολουθεί το Κεφάλαιο 3 όπου διατυπώνονται ερευνητικά ερωτήματα και ο σκοπός της μελέτης. Στο Κεφάλαιο 4 αναλύεται η επιχείρηση με καταγεγραμμένα λογιστικά σφάλματα και λογιστικής απάτης στις οικονομικές της καταστάσεις και οι ελεγκτικές διαδικασίες που εφαρμόστηκαν χωρίς την ανάλυση όλων των κατηγοριών σφαλμάτων ούτε λεπτομέρειες όλων των λογιστικών προτύπων. Το Κεφάλαιο 5 παρουσιάζει τα αποτελέσματα και γίνεται αξιολόγηση αυτών βάσει ευρημάτων. Η εργασία ολοκληρώνεται με το Κεφάλαιο 6 και 7 όπου μέσω των συμπερασμάτων διεξάγονται προτάσεις βελτίωσης σε επιχειρήσεις και ελεγκτές.

Συνολικά, η εργασία προσπαθεί να αναδείξει την Ελεγκτική ως αναντικατάστατο μηχανισμό στη διασφάλιση της χρηματοοικονομικής αξιοπιστίας και την ανάγκη ενίσχυσης της αποτελεσματικότητάς της με σύγχρονες μεθόδους σ' ένα συνεχώς μεταβαλλόμενο επιχειρηματικό περιβάλλον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΚΑΙ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΕΛΕΓΚΤΙΚΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ, Ο ΡΟΛΟΣ ΚΑΙ Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΣΤΗ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗ

Εξαιτίας του σύγχρονου οικονομικού κόσμου και της διαχείρισης της οικονομικής πληροφορίας από την κάθε επιχείρηση, τα σφάλματα και οι απάτες βρίσκονται στους μεγαλύτερους κινδύνους. Για τη μείωση των λογιστικών σφαλμάτων, συμπεριλαμβανομένων και αυτών που οφείλονται σε δόλιες πρακτικές και για την ενίσχυση της εμπιστοσύνης στην οικονομική κατάσταση του επιχειρηματικού κόσμου, η συμβολή της ελεγκτικής κρίνεται ως απαραίτητη κατάσταση. Ο κάθε ελεγκτής ασκεί τεράστια επίδραση στην ανίχνευση και επίλυση των λογιστικών σφαλμάτων καθώς και των περιπτώσεων λογιστικής απάτης (Ljutic and Samardzic, 2022).

Επομένως, η συγκεκριμένη εργασία στοχεύει στην εξέταση της σημαντικής συμβολής της επιστήμης της ελεγκτικής στον εντοπισμό και την καταπολέμηση των λογιστικών σφαλμάτων. Παράλληλα, προσπαθεί να θέσει κρίσιμα ερωτήματα και να εστιάσει στο ότι χωρίς τη συμμετοχή και τη συνδυαστική εφαρμογή διαφόρων μορφών ελέγχου, η διασφάλιση της αξιοπιστίας της λογιστικής πληροφόρησης αλλά και η αποτελεσματική αντιμετώπιση των οικονομικών εγκλημάτων θα ήταν αναποτελεσματική.

2.1 ΠΕΡΙ ΕΛΕΓΚΤΙΚΗΣ

Οι μεταβολές στο σύγχρονο οικονομικό και επιχειρηματικό περιβάλλον σε συνδυασμό με την ανάγκη αποτελεσματικότερης επίτευξης του επιχειρηματικού στόχου συνέβαλαν στην υιοθέτηση διαφοροποιημένων μορφών εταιρικής και οργανωτικής δομής. Μέσα από αυτή τη διαδικασία κατέστη σαφές ότι η συμμετοχή στο κεφάλαιο μιας επιχείρησης δεν προϋποθέτει απαραίτητα την άμεση εμπλοκή των κεφαλαιούχων στη διοίκηση και τη διαχείριση της. Το ισχύον θεσμικό πλαίσιο προβλέπει ότι οι ιδιότητες των κεφαλαιούχων δεν επιβάλλουν εκ του νόμου ενεργό συμμετοχή στα διοικητικά της εταιρείας, ενώ παράλληλα η διοίκηση και διαχείριση της επιχείρησης μπορούν να ανατεθούν σε τρίτα πρόσωπα, τα οποία δεν συνδέονται με τον οργανισμό μέσω κεφαλαιακών δεσμών. Η δημιουργία τέτοιου είδους εταιρικής μορφής προέβαλε την αναγκαιότητα για ολοκληρωμένα συστήματα παροχής οικονομικής

πληροφορίας, δηλαδή ολοκληρωμένων συστημάτων λογιστικής παρακολούθησης αλλά και την υποχρέωση διενέργειας ελέγχων στα πλαίσια άσκησης της επιχειρηματικής δράσης. Η ορθή και αποτελεσματική λειτουργία των συστημάτων αυτών προϋποθέτει την υιοθέτηση ορισμένων κανόνων και αρχών, οι οποίοι στην Ελλάδα προσδιορίζονται από τον Ν. 4548/2018, το Ελληνικό Λογιστικό Σχέδιο (Ε.Γ.Λ.Σ.) και τα Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Αναφοράς (Δ.Π.Χ.Α). Οι κανόνες και οι αρχές υπόκεινται σε αναθεωρήσεις, αναπροσαρμογές και αναδιατυπώσεις προκειμένου να ανταποκρίνονται στις μεταβαλλόμενες οικονομικές συνθήκες. Το να τηρούνται ορθά οι κανόνες, οι αρχές και οι παραδοχές εξασφαλίζουν την αξιοπιστία της κάθε χρηματοοικονομικής κατάστασης. Η παρακολούθηση και ο έλεγχος τήρησης τους, πραγματοποιείται από ένα ανεξάρτητο και σημαντικό κλάδο της λογιστικής, την «Ελεγκτική» (Νεγκάκης και Ταχυνάκης, 2013).

Στα σημερινά σύνθετα και διαρκώς μεταβαλλόμενα οικονομικά και κοινωνικά περιβάλλοντα, της παγκοσμιοποίησης της αγοράς και του κεφαλαίου, του έντονου ανταγωνισμού, της μεγάλης ανισότητας και της μεγάλης συγκέντρωσης του κεφαλαίου, ο ρόλος της Ελεγκτικής για τον ιδιωτικό αλλά και για τον δημόσιο τομέα στην οικονομία εθνικά και παγκοσμίως είναι ζωτικός, με αυξανόμενα κριτήρια. Επιπλέον, η ανάπτυξη οικονομικών μονάδων και εθνικών οικονομιών προϋποθέτει τάξη και ευταξία στην κάθε συναλλαγή, εμπιστοσύνη στην Εταιρική Διακυβέρνηση της επιχείρησης και συμμόρφωση με το ισχύον θεσμικό πλαίσιο. Τα τελευταία χρόνια υπάρχει έξαρση οποιασδήποτε μορφής ελέγχου, με ταυτόχρονα αυξανόμενη τάση του αριθμού των ελεγκτών που τους υλοποιούν. Επίσης, ο έλεγχος κάθε μεγάλης επιχείρησης, η οποία κατέχει υψηλά επίπεδα πλούτου είναι αναγκαίος. Πέραν του οικονομικού ελέγχου υπάρχουν και άλλες μορφές ελέγχου, όπως ο φορολογικός έλεγχος, ο έλεγχος στη δημόσια υγεία, ο έλεγχος στο περιβάλλον, ο έλεγχος απόδοσης, ποιότητας, ασφάλειας, δημόσιας δαπάνης. Οι πολλοί έλεγχοι σχετίζονται με τις δράσεις της κάθε επιχείρησης του κοινωφελούς ή άλλου οργανισμού, όπως και του κρατικού φορέα και οργάνου. Οι Ορκωτοί Λογιστές αναλόγως του επιχειρηματικού περιβάλλοντος της επιχείρησης και της «φιλοσοφίας» της καθορίζουν τα κριτήρια για την έκταση της ελεγκτικής προσέγγισης. Κύρια στοιχεία του ελέγχου είναι να συλλεχθούν τα κατάλληλα τεκμήρια πάνω στα οποία θα στηριχθεί, αλλά και η μέθοδος στατιστικής δειγματοληψίας και η αξιοποίηση σύγχρονων τεχνικών ηλεκτρονικής επεξεργασίας δεδομένων.

2.2 ΟΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΕΛΕΓΚΤΙΚΗΣ

Ελεγκτική είναι οι κανόνες, οι αρχές και ενέργειες βάσει των οποίων πραγματοποιούνται οι λογιστικοί και διαχειριστικοί έλεγχοι, με στόχο να διατυπωθούν αιτιολογημένα συμπεράσματα, σχετικά με κάποιες οικονομικές διαχειρίσεις (Καραμάνης, 2008).

Η Ελεγκτική είναι ο τομέας που μέσω της διερεύνησης και της αξιολόγησης της λειτουργίας αποκτάει εδάφη αποδοχής και εφαρμογής στην κάθε επιχείρηση, φορείς και κοινωνίες. Είναι, μια ξεχωριστή επαγγελματική πόρτα της διοικητικής-οικονομικής επιστήμης, που πραγματεύεται τις προϋποθέσεις για να διενεργηθεί έλεγχος σε κάθε οικονομικό φορέα που σκοπεύει στο να διαφυλάσσει και να διαχειρίζεται οικονομικούς πόρους, αλλά και στην ανάπτυξη και αξιοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού.

Αντικείμενό της είναι οι έλεγχοι της διαδικασίας και της μεθόδου που εφαρμόστηκε από την επιχείρηση κατά την διάρκεια του έτους και διενεργείται από πρόσωπο ανεξάρτητο στις οικονομικές μονάδες (Ορκωτός Ελεγκτής-Λογιστής). Επαγγελματίες ελεγκτές λογιστές και σύμβουλοι του Σώματος Ορκωτών Λογιστών στην Ελλάδα, εξετάζουν τα βιβλία μιας εταιρείας, τα δικαιολογητικά έγγραφα που αποδεικνύουν τις αλήθειες, τις ακρίβειες και τη νομιμότητα, την αναζήτηση της απαιτούμενης πληροφορίας αλλά και την προσπάθεια δοκιμαστικής επαλήθευσης, ώστε οι ελεγκτές να βεβαιωθούν για την ακρίβεια της οικονομικής κατάστασης. Σύμφωνα με τον Καζαντζή (2006), η Ελεγκτική ορίζεται ως «ο επιστημονικός κλάδος της συστηματικής διαδικασίας, συγκέντρωσης και αξιολόγησης ελεγκτικών τεκμηρίων από ένα ανεξάρτητο και ικανό για την περίπτωση πρόσωπο, τα οποία αφορούν μετρήσιμες πληροφορίες συγκεκριμένης οικονομικής μονάδας με σκοπό να εξακριβωθεί και να γνωστοποιηθεί στους ενδιαφερόμενους χρήστες κατά πόσο οι πληροφορίες αυτές ανταποκρίνονται σε προκαθορισμένα κριτήρια».

Σκοπός της είναι να εξακριβώσει την αλήθεια και να επισημάνει τις παραβάσεις ή τις ατέλειες για να περιοριστούν ή να εξαλειφθούν. Επιπλέον, είναι κύριας σημασίας να αναφερθεί ότι πρωτεύων στόχος του ελέγχου είναι να προσδιοριστεί κατά πόσο η χρηματοοικονομική κατάσταση παρέχει μια «αληθινή» εικόνα του οργανισμού.

2.3 ΟΙ ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΛΕΓΚΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ

2.3.1 ΟΙ ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΛΕΓΚΤΙΚΗΣ

Η Ελεγκτική ως λειτουργική διαδικασία στα διοικητικά της κοινωνίας διακρίνεται ανάλογα με τον σκοπό και τον φορέα που διενεργεί τον έλεγχο σε:

Εξωτερική-Ανεξάρτητη Ελεγκτική

Εξωτερική-Ανεξάρτητη Ελεγκτική είναι ο Εξωτερικός-Ανεξάρτητος έλεγχος, ο οποίος διενεργείται από επαγγελματία και ειδικό εκπαιδευμένο για αυτά τα έργα λογιστή-ελεγκτή που ονομάζεται Ορκωτός Ελεγκτής Λογιστής. Οι εξωτερικοί έλεγχοι πραγματοποιούνται στο λογιστικό σύστημα του εταιρικού οργανισμού, αλλά και στο δευτερεύον σύστημα το οποίο θα μπορούσε έμμεσα να επηρεάσει την αποτελεσματικότητα του λογιστικού συστήματος (Νεγκάκης και Ταχυνάκης, 2013).

Εσωτερική Ελεγκτική

Εσωτερική Ελεγκτική ή αλλιώς ο εσωτερικός έλεγχος του οργανισμού εξ ορισμού χαρακτηρίζεται από εσωτερικές και ανεξάρτητες λειτουργίες οι οποίες ασχολούνται με τους συνεχείς ελέγχους και αξιολογήσεις σε όλα τα συστήματα οργάνωσης και λειτουργίας του οργανισμού, οι οποίες εντάσσονται στα ευρύτερα πληροφοριακά συστήματα του οργανισμού.

Οι βασικοί στόχοι της Εσωτερικής Ελεγκτικής είναι:

- α. Οι λειτουργίες του κάθε επιμέρους τμήματος στην επιχειρησιακή μονάδα, οι οποίες έχουν καθοριστεί σύμφωνα με την πολιτική στη διοίκηση.
- β. Οι διαπιστώσεις στην αποτελεσματικότητα για την εσωτερική οργάνωσης.
- γ. Οι διαπιστώσεις απάτης, λάθους και αδυναμίας στην οργάνωση και λειτουργία που μπορούν ή έχουν αποτελέσματα τις κακές διαχειρίσεις και μεταχειρίσεις στα περιουσιακά στοιχεία του οργανισμού.
- δ. Οι εκτιμήσεις στην αποτελεσματικότητα και την επάρκεια του συστήματος οργάνωσης και διοίκησης στον επιχειρηματικό οργανισμό.
- ε. Οι αναφορές των διαπιστώσεων στους ελέγχους της διοίκησης της εταιρείας και η εισήγηση στα διορθωτικά μέτρα (Κάντζος και Χονδράκη, 2006).

Κρατική Ελεγκτική

Η Κρατική Ελεγκτική περιλαμβάνει ελέγχους που διενεργούνται από διάφορα κρατικά και ημικρατικά επίπεδα. Ο πιο γνωστός και σημαντικός έλεγχος στα συγκεκριμένα είδη είναι οι φορολογικοί έλεγχοι, οι οποίοι διενεργούνται από την εφορία και στοχεύουν στην αναζήτηση και επαλήθευση στο φορολογητέο εισόδημα του υποκείμενου σε φορολογία προσώπου, οι έλεγχοι από την Τράπεζα της Ελλάδος οι οποίοι αναφέρονται στο νομισματικό και πιστωτικό θέμα, αλλά και οι έλεγχοι του Ελεγκτικού Συνεδρίου του Κράτους, οι οποίοι αναφέρονται στον λογαριασμό του Δημοσίου Τομέα, αλλά και στην δαπάνη που πραγματοποιείται με υποβοήθηση πόρου της Ευρωπαϊκής Κοινότητας (Νεγκάκης και Ταχυνάκης, 2013).

2.3.2 ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ ΚΑΙ ΕΙΔΗ ΕΛΕΓΧΟΥ

Ο έλεγχος δεν είναι κοινός για όλους τους οργανισμούς αλλά διαφοροποιείται ανάλογα του εύρους, του σκοπού και της ιδιότητας των ελεγκτών. Εν συνεχεία παρουσιάζονται οι κυριότερες μορφές και είδη ελέγχου που μπορεί να διενεργηθούν σε οποιαδήποτε εταιρεία (Νεγκάκης και Ταχυνάκης, 2013):

1. Ανάλογα της εξάρτησης των προσώπων της ελεγχόμενης εταιρείας

α) Εξωτερικός έλεγχος καλείται ο διενεργούμενος από πρόσωπα (φυσικά ή νομικά), που δεν έχουν εξαρτημένες σχέσεις εργασίας με τον οργανισμό, δεν σχετίζονται οικονομικά με αυτόν, ούτε με τους μετόχους ή τη διοίκηση και διαθέτει το προβλεπόμενο αυξημένο προσόν (εχέγγυο εντιμότητας, επάρκειες αναγκαίας θεωρητικής γνώσης).

β) Εσωτερικός έλεγχος, καλείται ο διενεργούμενος από πρόσωπα που διαθέτουν επιστημονικό και επαγγελματικό προσόν γνώσης και εμπειρίας, αλλά έχουν τις ιδιότητες του υπαλλήλου των ελεγχόμενων εταιρειών και ταυτόχρονα σχετίζονται άμεσα με το άτομο και το στέλεχος που καθορίζει την πορεία του.

2. Ανάλογα με το εύρος σε γενικό και ειδικό

α) Γενικός έλεγχος είναι ο έλεγχος που αφορά τα σύνολα των δραστηριοτήτων του οργανισμού, πραγματοποιείται σύμφωνα με το Διεθνές Πρότυπο Ελέγχου (Δ.Π.Ε.) και αποβλέπει την έκφραση γνώμης για τις ορθές απεικονίσεις της χρηματοοικονομικής κατάστασης και την τήρηση της διαδικασίας για την επίτευξη του σκοπού της.

β) Ειδικός έλεγχος, ο έλεγχος που αφορά συγκεκριμένο λογαριασμό ή τομέα και διαδικασία της εταιρείας (παραδείγματα ελέγχου ταμείων, πελατών). Συνήθως πραγματοποιείται με αιφνίδιο τρόπο και αποβλέπει στην αποκάλυψη λάθους, εσκεμμένου ή μη, αλλά και στην ορθή τήρηση του λογαριασμού ή της διαδικασίας (Καζαντζής, 2006)

3. Ανάλογα με την περιοδικότητα

α) Μόνιμος έλεγχος είναι αυτός που διενεργείται σε όλη τη διάρκεια της χρήσης.

β) Τακτικός έλεγχος διενεργείται σε τακτό χρονικό διάστημα (έτη, εξάμηνα, τρίμηνα).

γ) Έκτακτος έλεγχος διενεργείται σε τυχαίες χρονικές στιγμές (Καραμάνης, 2008).

4. Ανάλογα με τους στόχους

α) Προληπτικός έλεγχος, αυτός που διενεργείται με στόχο την πρόληψη λάθους κατά την τήρηση του λογαριασμού και της διαδικασίας.

β) Κατασταλτικός έλεγχος που διενεργείται μετά από την εκτέλεση μιας πράξης και αποβλέπει στην εύρεση και καταστολή εκούσιου ή ακούσιου σφάλματος (Κάντζος και Χονδράκη, 2006).

5. Ανάλογα με τα νομοθετικά πλαίσια

α) Υποχρεωτικός έλεγχος, επιβάλλεται από νομοθετική διάταξη, δικαστική ή άλλη κρατική υπηρεσία.

β) Προαιρετικός έλεγχος, αυτός που επιβάλλεται από την διοίκηση ή τους μετόχους για ιδίαν χρήση (Κάντζος και Χονδράκη, 2006).

6. Ανάλογα του τομέα που θα διερευνά

α) Διαχειριστικός έλεγχος, αυτός που έχει σαν αντικείμενα την διαχείριση στα οικονομικά του οργανισμού.

β) Διοικητικός έλεγχος που ασχολείται με το να διαπιστωθεί η ορθή και πιστή εκτέλεση της ακόλουθης διαδικασίας.

γ) Φορολογικός έλεγχος που αποβλέπει στην ορθή τήρηση του φορολογικού νόμου και της φορολογικής υποχρέωσης (Νεγκάκης και Ταχυνάκης, 2013).

7. Ανάλογα με το αντικείμενο ελέγχου

Η κατηγοριοποίηση του ελέγχου γίνεται βάσει του στοιχείου έμφασης που δίνεται στον καθένα καθώς και τις μεθόδους που ακολουθούνται. Σύμφωνα με τον Νεγκάκη και Ταχυνάκη (2013), οι έλεγχοι διακρίνονται ως εξής:

α) Χρηματοοικονομικός Έλεγχος

Ο Χρηματοοικονομικός Έλεγχος, υλοποιείται στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις ενός οικονομικού οργανισμού και κάνει έλεγχο στην αξιοπιστία και αποτελεσματικότητα στο λογιστικό σύστημα στις μετρήσεις και παρουσιάσεις της χρηματοοικονομικής πληροφορίας.

β) Λειτουργικός Έλεγχος

Κατά τους Λειτουργικούς ελέγχους, επιδιώκεται η αξιολόγηση μιας λειτουργίας συνολικής ή αποσπασματικής δεοντολογικού ή επιστημονικού κριτηρίου και με αρχή την οικονομική μονάδα, αλλά και σύμφωνα με την γενικότερη επιχειρησιακή και διοικητική αρχή (κανονισμό, εγχειρίδιο πληροφορίας, έλεγχος πληροφόρησης).

γ) Έλεγχος Αποδοτικότητας

Ο Έλεγχος Αποδοτικότητας, σχετίζεται με τον εσωτερικό ελεγκτή και σχετίζεται με το αν έρχονται τα αποτελέσματα της πρακτικής για την οποία εγκαθιδρύθηκε.

δ) Έλεγχος Συμμόρφωσης

Ο Έλεγχος Συμμόρφωσης, στοχεύει στο να συμμορφώσει με κάποιον προσυμφωνημένο όρο ή προδιαγεγραμμένη διαδικασία τα εμπλεκόμενα μέρη.

2.4 Η ΣΠΟΥΔΑΙΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΕΛΕΓΚΤΙΚΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ

Τις τελευταίες δεκαετίες υπάρχουν διάφορα στοιχεία, τα οποία θεμελιώνουν την Ελεγκτική και τον έλεγχο. Τα κυριότερα από αυτά είναι ο εντοπισμός και η διόρθωση λογιστικών σφαλμάτων, καθώς και η ασυμμετρία πληροφόρησης και οι σχέσεις ιδιοκτησίας – διοίκησης.

Η έγκαιρη εύρεση και βελτίωση του λογιστικού σφάλματος, αποτελεί βασικό στοιχείο της Ελεγκτικής, καθώς το σφάλμα μπορεί να παραποιήσει την οικονομική κατάσταση με αποτέλεσμα να παρουσιάζονται αλλοιωμένες και ανακριβείς εικόνες στην επιχείρηση. Επακόλουθα είναι οι παραπληροφορήσεις και οι εξαπατήσεις του ενδιαφερόμενου για την εξέλιξη της επιχείρησης προσώπου. Ακόμη, έρευνες έχουν δείξει πως τα «σφάλματα» στα λογιστικά πρότυπα είναι σφάλματα επαγγελματικής φύσης οφειλόμενα σε αμέλειες ή άγνοια του λογιστικού κανόνα». Οι κατηγοριοποιήσεις όπου διακρίνονται τα σφάλματα είναι: λογιστικής, παράλειψης, απόδοσης, αρχής, αριθμητικό σφάλμα και από τις εκτελέσεις του λογιστικού προτύπου (Νεγκάκης και Ταχυνάκης, 2013).

Παράλληλα, οι σχέσεις ιδιοκτησίας και διαχείρισης, στις οποίες, η Λογιστική και η Ελεγκτική έχουν σπουδαιότητα αναφέρονται στους ιδιοκτήτες και διαχειριστές. Οι σχέσεις αυτές δημιουργούν συγκρούσεις με τα συμφέροντα, εξαιτίας «ασυμμετριών της πληροφορίας» που

υπάρχουν ανάμεσα στον διαχειριστή μιας οικονομικής οντότητας και στον ιδιοκτήτη-μέτοχο. Ασυμμετρίες πληροφορίας υπάρχουν όταν ο διοικητής του οργανισμού έχει περισσότερες και ακριβέστερες πληροφορήσεις για την πραγματική οικονομική κατάσταση του οργανισμού, σε σχέση με την πληροφόρηση, που έχουν οι ιδιοκτήτες-μέτοχοι που δεν βρίσκονται στον οργανισμό. Εάν τα δύο μέρη στοχεύουν στο προσωπικό συμφέρον, τότε ο επικεφαλής κάθε οικονομικής μονάδας δεν θα ενεργεί για την καλύτερη δυνατή διασφάλιση των συμφερόντων των μετόχων. Ενδεικτικό παράδειγμα αποτελεί η παραποίηση από την διοίκηση ενός οργανισμού των αποτελεσμάτων που δημοσιεύονται για είσπραξη αυξημένης αμοιβής επιτυχίας (bonus), η λήψη προσωπικών δανείων από διοικητικά μέλη, αλλά και οι υπέρογκες αμοιβές.

Επομένως, φαίνεται πως η διαδικασία της Ελεγκτικής, διασφαλίζει την τάξη της επιχειρηματικής ζωής, την διαφάνεια, αλλά και την προστασία των δικαιωμάτων των μετόχων εθνικά και διεθνώς. Ο Ελεγκτής συμβάλλει στη δημιουργία εμπιστοσύνης για την κεφαλαιακή οικονομική μονάδα (κυρίως μορφές είναι οι Ανώνυμες Εταιρείες), για να προστατέψει την μειοψηφία της μετοχής, του συναλλασσόμενου, αλλά και το κοινωνικό σύνολο από τις πιθανές καταχρήσεις. Παράλληλα, αποβλέπει στο να βρίσκει αδυναμίες στην λειτουργία και οργάνωση, στο να αποκαλύπτει λάθη ή παραβάσεις της οικονομικής μονάδας και στο να υποβάλει προτάσεις βελτίωσης και ορθολογικής λειτουργίας (Νεγκάκης και Ταχυνάκης, 2013).

Κύριας σημασίας είναι ότι τα περιβάλλοντα όπου έχουν δραστηριότητα οι οργανισμοί μεταβάλλονται συνεχώς και επομένως τα διοικητικά στελέχη πρέπει να λαμβάνουν έγκαιρες και κρίσιμες αποφάσεις που επηρεάζουν το μέλλον της επιχείρησης. Για τη λήψη αυτών των αποφάσεων απαιτείται ορθολογική εκτίμηση των δεδομένων το σωστό χρονικό διάστημα.

Έτσι λοιπόν, παρουσιάζεται ο εσωτερικός έλεγχος. Μέσω του εσωτερικού ελέγχου και με τις υποδείξεις του εσωτερικού ελεγκτή προλαμβάνονται ή ακόμα και διορθώνονται ανωμαλίες και ατασθαλίες οι οποίες υλοποιήθηκαν στην οικονομική μονάδα πριν γίνει δημοσιοποίηση, με αποτέλεσμα να διασωθεί η καλή φήμη του οργανισμού. Αντίστοιχα, ο εξωτερικός έλεγχος σχετίζεται με την ιδιωτικο-οικονομική αλλά και την κοινωνικοοικονομική μελέτη. Υποστηρίζει τις μικροοικονομικές θεωρήσεις των επιχειρήσεων και για εξωτερικούς ελέγχους ενδιαφέρεται ο κάθε εργαζόμενος αλλά και η διοίκηση του οργανισμού, ο κάθε μέτοχος και οι επενδυτές, η τράπεζα, ο πιστωτής αλλά και ο κάθε δανειστής.

Από την άλλη πλευρά, η κοινωνικο-οικονομική άποψη σχετίζεται με τις οικονομικές δραστηριότητες που επηρεάζουν το σύνολο της κοινωνίας. Οι ενοποιήσεις που έχει υποστεί η κάθε μικρή επιχείρηση συγκεντρώνουν μεγάλα ποσά κεφαλαίου από τις μικρές μειοψηφίες μετόχων, γεγονός που καθιστά αναγκαίο τον αποτελεσματικό έλεγχο. Οι ρόλοι στον εξωτερικό έλεγχο έχουν βασική σημασία, καθώς μπορούν να αντιμετωπίσουν την κατάχρηση που παρατηρείται στις περιουσίες πολλών μετόχων. Παράλληλα, τα κράτη ενισχύουν τον εξωτερικό έλεγχο και με αυτό τον τρόπο προστατεύουν το συμφέρον από πιθανή αλλοίωση του ορθού λογιστικού στοιχείου, όπως επιπλέον και από πολύπλευρο συμφέρον του πολίτη (Τσακλάγκανος, 2008).

2.5 ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΚΑΙ ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΑ ΤΗΣ ΕΛΕΓΚΤΙΚΗΣ

Η Ελεγκτική, είναι διαφορετικός τομέας της οικονομικής της επιχείρησης και συνδέεται με θεωρητικά και πρακτικά πρότυπα. Εξετάζονται τρία βασικά κριτήρια για τους εσωτερικούς και εξωτερικούς ελέγχους (Pickett, 2003)

Το αντικείμενο των ελέγχων αφορά τι μπορεί να ελεγχθεί, γιατί είναι αναγκαίοι οι έλεγχοι και ποιος σκοπός επιδιώκεται μέσω αυτών. Διενεργούν τους ελέγχους η διοίκηση της επιχείρησης, καθώς και οι μέτοχοι, ο πιστωτής και ο συναλλασσόμενος με αυτήν.

Ο έλεγχος με την κατευθυντήρια γραμμή της διαχείρισης κάθε μορφής ξένης περιουσίας (περιουσίες φυσικών ή νομικών προσώπων), είναι ο ορισμός του ελέγχου. Η σχέση κυριότητας των διαφόρων στοιχείων της οικονομικής μονάδας δεν είναι μονομερής, αλλά διπλού σημείου αναφορών. Αρά, οι περιουσίες ατομικών επιχειρήσεων είναι στα πρώτα στάδια κτήματα του ιδιοκτήτη-επιχειρηματία,. Τα διάφορα ωστόσο πιστοποιητικά ελέγχου επισφραγίζουν την νομιμότητα κάθε ορθής διαχείρισης και συγχρόνως συνθέτουν ασφαλιστικές δικλίδες οι οποίες θα προλάβουν ή θα επανορθώσουν το λάθος, ατασθαλία ή την αυθαιρεσία (Τσακλάγκανος, 2008). Βάσει αυτών αντικείμενα του ελέγχου, στο πλαίσιο χρηματοοικονομικών ελεγκτικών είναι οι τρόποι και η αξιοπιστία της μέτρησης και παρουσίασης του χρηματοοικονομικού μεγέθους τα οποία διαμορφώνουν έναν οικονομικό οργανισμό.

Ειδικότερα, τα κύρια χαρακτηριστικά και στόχοι του αντικειμενικού ελέγχου είναι ο εντοπισμός και η πρόληψη λογιστικών λαθών, η διερεύνηση, αποκάλυψη και καταστολή σφαλμάτων, η αξιολόγηση της ακρίβειας των οικονομικών καταστάσεων, η εξέταση της ορθής παρουσίασης

των στοιχείων, η αξιολόγηση των αριθμοδεικτών και η επισήμανση αδυναμιών στη διοίκηση και διαχείριση (Τσακλάγκανος, 2008; Νεγκάκης και Ταχυνάκης, 2013).

Η ελεγκτική διαδικασία αποτελείται από τους τρόπους και την επιστημονική τεχνική και μέθοδο οι οποίες θα χρησιμοποιούνται συνεχώς για τις διενέργειες ελέγχων για την παραγωγή ελεγκτικού έργου σε επιστημονικό επίπεδο.

Το υποκείμενο των ελέγχων αφορά τους Ελεγκτές, δηλαδή ποιο πρόσωπο έχει αναλάβει να διενεργεί ελέγχους, την κάθε προδιαγραφή και το προσόν του κάθε ατόμου, ώστε να μπορεί να ανταποκριθεί στο ελεγκτικό καθήκον. Ως υποκείμενα των ελέγχων θεωρούμε τους Ελεγκτές, τα πρόσωπα που σχεδιάζουν, προγραμματίζουν και εφαρμόζουν όλες τις ελεγκτικές διαδικασίες. Οι διακρίσεις του ελεγκτή σε εσωτερικό και εξωτερικό καθορίζει το να εξεταστούν ουσιαστικά και τυπικά προσόντα που αυτοί θα πρέπει να κατέχουν, αλλά και βοηθάει να επιβεβαιώσουν την εγκυρότητα και αξιοπιστία της πράξης πιστοποίησης που αυτοί εκδίδουν (Καζαντζής, 2006). Ο Εξωτερικός Ελεγκτής, ο οποίος αναφέρεται ως ανεξάρτητος ή ορκωτός λογιστής, ονομάζεται «εξωτερικός» επειδή δεν ανήκει στα ανθρώπινα δυναμικά των ελεγχόμενων φορέων. Ο εξωτερικός ελεγκτής ελέγχει την οικονομική κατάσταση, αλλά μπορεί και να πραγματοποιήσει τις περισσότερες κατηγορίες ελέγχων. Ο εξωτερικός ελεγκτής διακρίνεται:

- Στον Ορκωτό Ελεγκτή Λογιστή, ο οποίος είναι αναγνωρισμένος από το κράτος και έχει στόχο την υπευθυνότητα, την αντικειμενικότητα και τους ανεπηρέαστους ελέγχους της οικονομικής κατάστασης. Ο Ορκωτός Λογιστής, πρέπει να έχει εμπειρία και να διακρίνεται για το κύρος, την αμεροληψία, την ευθυκρισία, την εχεμύθεια και το ήθος τους.

- Στον Εξωτερικό Ελεγκτή του Νόμου 2190/1920, όπου οι έλεγχοι στις οικονομικές καταστάσεις της οικονομικής μονάδας γίνεται από τον παραπάνω Ελεγκτή, ο οποίος ασχολείται με ελέγχους της οικονομικής κατάστασης της επιχείρησης, αλλά κάνουν και πιστοποίηση της γνησιότητας και της ακρίβειας στα λογιστικά βιβλία.

Ο Εσωτερικός ελεγκτής, ο οποίος είναι το στέλεχος επιφορτισμένου επίσης με τις διενέργειες ελέγχων μέσα στον ίδιο τον οργανισμό. Για να διενεργηθούν αποτελεσματικά οι έλεγχοι, πρέπει ο εσωτερικός ελεγκτής να είναι ανεξάρτητος από κάθε επιρροή. Γι' αυτό τα τμήματα του εσωτερικού ελεγκτή υπάγονται στις διοικήσεις των οργανισμών ή στις επιτροπές ελέγχων. Οι εσωτερικοί ελεγκτές, αξιολογούν τους αποτελεσματικούς σχεδιασμούς αλλά και τις αποτελεσματικές λειτουργίες του. Η αρμοδιότητα του εσωτερικού ελεγκτή ποικίλει από

οργανισμό σε οργανισμό και περιορίζεται σε έλεγχο τήρησης του εσωτερικού κανονισμού ή οδηγίας, ή εκτείνεται σε λειτουργικό και διαχειριστικό έλεγχο για τα διάφορα τμήματα του οργανισμού.

Οι εσωτερικοί ελεγκτές, έχουν διαρκή ετοιμότητα και ευαισθησία για να ανακαλύψουν γεγονότα του οργανισμού (π.χ. παραποίηση οικονομικού στοιχείου), τα οποία αναφέρονται στο ανώτερο ιεραρχικό κλιμάκιο. Από τα βασικά στοιχεία τα οποία διακρίνουν τον Ορκωτό ελεγκτή λογιστή από τον εσωτερικό ελεγκτή, είναι η έλλειψη εμπιστοσύνης του εκτός οργανισμού προσώπου, στην ανεξαρτησία της κρίσης του εσωτερικού ελεγκτή. Ο εσωτερικός ελεγκτής είναι ανεξάρτητος από τον κάθε υπεύθυνο στο ελεγχόμενο τμήμα και δεν μπορεί να είναι ανεξάρτητος από τον οργανισμό με τον οποίο συνδέεται υπαλληλικά ή συμβατικά.

Επομένως, ο εκτός οργανισμού ενδιαφερόμενος (μέτοχος της μειοψηφίας, πιθανός επενδυτής), δεν εμπιστεύεται το πόρισμα και την πληροφορία του εσωτερικού ελεγκτή, εξαιτίας της έλλειψης ανεξαρτησίας για τον οργανισμό.

Τέλος, υπάρχουν οι κυβερνητικοί ελεγκτές, όπως ο Φορολογικός Ελεγκτής, ο Ελεγκτής στο Ελεγκτικό Συνέδριο, ο Ελεγκτής στο Γενικό Λογιστήριο στο Κράτος, οι Γενικοί Επιθεωρητές Δημόσιας Διοίκησης, τα Συμβούλια Επιθεωρήσεως- Ελεγκτής Δημόσιας Διοίκησης καθώς και οι Ελεγκτές στο Οικονομικό έγκλημα, όπως είναι οι Υπηρεσίες Ειδικού Ελέγχου που στοχεύουν στις αποκαλύψεις και στο να καταστείλουν το οικονομικό έγκλημα (Καζαντζής, 2006).

2.6 ΕΛΕΓΚΤΙΚΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

Σκοπός των ελεγκτών είναι ο σχεδιασμός και η εκτέλεση ελεγκτικών διαδικασιών για απόκτηση επαρκών και κατάλληλων ελεγκτικών τεκμηρίων. Για να αποκτήσουν οι ελεγκτές το κατάλληλο εκείνο τεκμήριο, θα πρέπει κάθε φορά να εκτελούν συνδυαστικά (Καζαντζής, 2006):

- Επιθεωρούν αλλά και παρατηρούν το οικονομικό στοιχείο του οργανισμού καθ' όλη τη διάρκεια των ελέγχων, ούτως ώστε να γίνει ενημέρωση για οτιδήποτε των ανώτερων κλιμακίων στη Διοίκηση.
- Ερευνούν σκόπιμο λάθος και παράλειψη της Διοίκησης για τη διαχείριση του οικονομικού στοιχείου.

- Διενεργούν αναλυτική διαδικασία ολοκλήρωσης του ελέγχου, για να διαμορφωθεί γενικό συμπέρασμα ότι η οικονομική κατάσταση είναι συνεπής βάσει των στοιχείων της Διοίκησης τα οποία σχετίζονται με το οικονομικό δεδομένο του οργανισμού.

Οι ελεγκτές κατά τις διενέργειες του συγκεκριμένου ελέγχου χρησιμοποιούν τον Οριζόντιο ή Προοδευτικό Έλεγχο και τον Κάθετο ή Αναδρομικό Έλεγχο.

Οριζόντιος έλεγχος

Αναφορικά με τους Οριζόντιους Ελέγχους, οι ελεγκτές επιλέγουν δείγματα παραστατικού για συγκεκριμένες χρονικές περιόδους και ακολουθούν την ίδια ροή καταχώρησης όπου ακολουθήθηκε και από τον λογιστή του οργανισμού και γίνεται έλεγχος:

1. Για το κάθε δικαιολογητικό του δείγματος εάν καταχωρήθηκε με πλήρη στοιχεία και νόμιμο τρόπο.
2. Οι μεταφορές της λογιστικής πληροφορίας από τα δικαιολογητικά εάν μεταφέρθηκαν με ακρίβεια στο ημερολόγιο και με καθολικό τρόπο.
3. Εάν υπάρχει σφάλμα και κάποια έλλειψη στην κατάρτιση του ισοζυγίου και στην τήρηση των βιβλίων αποθήκης.
4. Εάν τα οικονομικά αποτελέσματα καταρτίστηκαν με νόμιμο τρόπο.

Κάθετος έλεγχος

Αναφορικά με τους Κάθετους ελέγχους, οι ελεγκτές επιλέγουν δείγματα παραστατικών για συγκεκριμένες χρονικές περιόδους και ακολουθούν την αντίστροφη ροή καταχώρησης από όποια ακολουθήθηκε από τον λογιστή του οργανισμού και ελέγχουν εάν:

1. Είναι ακριβείς τα Οριστικά Ισοζύγια και το Ισοζύγιο του Αναλυτικού Καθολικού.
2. Τα βιβλία απογραφής είναι πλήρη και η διαδικασία απογραφής είναι νόμιμη.
3. Οι μεταφορές της λογιστικής πληροφορίας από το ημερολόγιο στο καθολικό είναι νόμιμες.
4. Το δικαιολογητικό έγγραφο στο δείγμα της κάθε καταχώρησης που έχει επιλεχθεί είναι πλήρες και νόμιμο. Στο τέλος η ελεγκτική διαδικασία μέσω του ελεγκτικού μηχανισμού ρυθμίζει την αξιοπιστία της λογιστικής κατάστασης, επί του παρόντος όσο και για το παρελθόν (Κάντζος και Χονδράκη, 2006).

2.7 ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ

Στο παρελθόν οι Εσωτερικοί έλεγχοι γινόταν από τον ελεγκτή, ο οποίος ήταν απλός υπάλληλος και αρμοδιότητά του ήταν να εντοπίσει το λάθος του λογιστή στο λογιστικό στοιχείο προτού

αυτό ενσωματωθεί στην χρηματοοικονομική κατάσταση. Οι εσφαλμένες αντιλήψεις ότι οι έλεγχοι ήταν τυπικές και μονότονες μηχανικές διαδικασίες που δεν απείχαν και πολύ από την τήρηση του λογιστικού βιβλίου, ήρθαν να αντικατασταθούν από το σημερινό όρο Εσωτερικός Έλεγχος.

Οι Εσωτερικοί Έλεγχοι, αποτελούν ιδιαιτέρως δημοφιλή ερευνητικά πεδία, τα οποία κεντρίζουν το ενδιαφέρον για έρευνες και μελέτες το τελευταίο διάστημα.

Αρχικά, οι Εσωτερικοί έλεγχοι ήταν διαδικασίες που πρόσφεραν ελέγχους επιβεβαίωσης σε κάποιο λογαριασμό. Άρα, οι Εσωτερικοί Έλεγχοι ορίζονταν ως διαδικασίες για επίβλεψη. Αυτές ήταν εμβρυακές μορφές του όρου Εσωτερικός έλεγχος. Ωστόσο, οι Εσωτερικοί έλεγχοι είναι αποτελέσματα-προϊόντα των σύγχρονων κοινωνικοοικονομικών αναπτύξεων (Dittenhofer, 2001).

Συμπερασματικά, λοιπόν, οι Εσωτερικοί Έλεγχοι δεν είναι μονοδιάστατα εργαλεία ελέγχου για την ορθότητα της οικονομικής κατάστασης, αλλά αποτελούν συστατικά στοιχεία της εταιρικής διακυβέρνησης, διαδραματίζουν κομβικό ρόλο στην αξιοπιστία της έκθεσης-αναφοράς του οικονομικού επιτελείου και παρέχουν μοναδικές υπηρεσίες αποτελώντας προστιθέμενη αξία για τις οικονομικές μονάδες προς την επίτευξη του δείκτη αποτελεσματικότητας και αποδοτικότητάς της. Επιπλέον, σημειώνεται ότι τα υγιή Συστήματα Εσωτερικών Ελέγχων παρέχουν στις οικονομικές μονάδες τη διασφάλιση, ότι δεν θα εμποδιστούν οι στρατηγικοί και επιχειρησιακοί στόχοι άρα οι Εσωτερικοί Έλεγχοι είναι οι αναγκαίες λειτουργίες στο σύγχρονο «Management» αλλά και ο μέντορας όλων των ιεραρχικών επιπέδων (Παπαστάθης, 2003).

2.7.1 ΟΙ ΡΟΛΟΙ ΤΟΥ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΚΤΗ

Ο ρόλος του Εσωτερικού Ελεγκτή εντός οργανισμού έχει τεράστια σημασία και η αρμοδιότητα του διαφέρει από οργανισμό σε οργανισμό, με κριτήριο την υλοποίηση του στόχου. Άρα, οι Εσωτερικοί Ελεγκτές είναι υπεύθυνοι να:

- Αξιολογούν τους ελέγχους και να παρέχουν συμβουλές στο κάθε στέλεχος του οργανισμού άσχετα με την ιεραρχική κλίμακα. Συγκεκριμένα, οι Εσωτερικοί Ελεγκτές εκτιμούν τους κινδύνους της επιχείρησης, αξιολογούν και υποβάλουν εκθέσεις σχετικά με το αποτέλεσμα και την απόδοση της εφαρμογής της διοικητικής πολιτικής.

- Αξιολογούν τους κινδύνους εντοπίζοντας και προσδιορίζοντας κινδύνους που σχετίζονται με τον οργανισμό και τη σημασία τους.

- Αναλύουν την λειτουργία στο κάθε τμήμα του οργανισμού, σε καθημερινή συνεργασία με τον διευθυντή του οργανισμού, παρακολουθώντας και ελέγχοντας την λειτουργία του και αναφέροντας τα ευρήματά του (Παπαδάτου, 2005).

Οι γνωστοποιήσεις του αποτελέσματος του Εσωτερικού Ελέγχου γίνεται με:

- Ενδιάμεση γραπτή έκθεση, που χρησιμοποιείται για να ανακοινωθούν πληροφορίες που απαιτούν άμεση προσοχή, μια αλλαγή στα πλαίσια ελέγχων για τις δραστηριότητες, ή για ενημέρωση της διοίκησης όσον αφορά την πρόοδο.

- Έκθεση με μορφές ερωτηματολογίων.

- Γραπτή έκθεση-Σύνοψη Γραπτής Έκθεσης, όπου οι δομές και τα περιεχόμενα της έκθεσης αυτής ποικίλουν από οργανισμό σε οργανισμό.

- Έκθεση ηλεκτρονικού τύπου, όπου υπάρχουν υπογεγραμμένες εκδόσεις των εκθέσεων σε αρχεία στην Υπηρεσία του Εσωτερικού Ελέγχου.

Ταυτοχρόνως, τα Ελεγκτικά Πρότυπα για την έκθεση ελέγχου καθορίζουν τους σκοπούς, τα πλαίσια και το κάθε αποτέλεσμα του ελέγχου, περιγράφουν τον αντικειμενικό σκοπό του ελέγχου, πληροφορούν τους αναγνώστες για τη διεξαγωγή του ελέγχου και τι αναμένεται από αυτόν (Καζαντζής, 2006).

2.7.2 ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ ΕΛΕΓΧΩΝ

Εάν ένα σύστημα εσωτερικού ελέγχου είναι αποτελεσματικό, κρίνεται από κάποιους περιορισμούς της οικονομικής μονάδας, όπως η παραβίαση του κανόνα του συστήματος εσωτερικών ελέγχων από τη διοικητική υπηρεσία, οι λανθασμένες χρήσεις του συστήματος από τους εργαζομένους και η συμπαιγνία διαφόρων στελεχών του οργανισμού. Οι παρανοήσεις του λογιστικού εγχειριδίου ή οδηγίας, οι αμέλειες και η κόπωση των ασκούντων, αλλά και τα λογιστικά ελεγκτικά έργα μπορούν να περιορίσουν το αποτέλεσμα των λογιστικών ελέγχων. Επιπλέον, ένας δεύτερος περιορισμός στο σύστημα εσωτερικού ελέγχου, είναι η κάθε αρχή, η οποία βασίζεται και μπορεί να καταστρατηγηθεί και να παραβιαστεί. Οι διαχωρισμοί της ευθύνης, του καθήκοντος και της αρμοδιότητας ανάμεσα στα άτομα και στα τμήματα δεν έχουν αξία όταν δεν κατανέμονται σωστά ο ρόλος και η αρμοδιότητα στο συγκεκριμένο αυτό τμήμα.

Επιπλέον, τα συστήματα εσωτερικών ελέγχων κρίνονται αναποτελεσματικά, όταν επεμβαίνει αρνητικά το Management για συγκάλυψη παρατυπίας, σφάλματος ή παράλειψης (Τσακλάγκανος, 2008).

2.7.3 ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΕΣ ΤΑΣΕΙΣ ΣΤΟΝ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ ΕΛΕΓΧΟ

Οι εσωτερικοί έλεγχοι, πρώτα, ήταν απλοί έλεγχοι βασισμένοι σε τυποποιημένο πρότυπο, αλλά στη σημερινή εποχή το πρότυπο αυτό έχει αλλάξει με ριζικό τρόπο καθώς έρευνες εμπεριέχουν και την διαχείριση των οικονομικών κινδύνων. Προβλέπεται ότι μελλοντικά οι εσωτερικοί έλεγχοι θα παρουσιάσουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον και εξελικτική πορεία, αφού οι κίνδυνοι, η παγκοσμιοποίηση, οι πληροφορίες και η τεχνολογική πρόοδος εξελίσσονται με ταχύ ρυθμό (Lois *et al.*, 2020).

Οι εσωτερικοί ελεγκτές θεωρούν πως η αποδοτικότητα της Υπηρεσίας Εσωτερικού Ελέγχου, επιβάλλεται να θεωρεί τον οργανισμό ως πελάτη και όχι θύμα. Οι νέες αντιλήψεις που αναπτύχθηκαν έδειξαν ότι η εργασία του εσωτερικού ελέγχου δεν είναι επαρκής όταν επικεντρώνεται σε απλούς οικονομικούς ελέγχους, αλλά πρέπει να επεκτείνεται στην επιχειρηματική δραστηριότητα της επιχείρησης. Η αρχή, από την οποία καθιερώθηκε η Εταιρική Διακυβέρνηση προϋποθέτει ότι η εταιρεία λειτουργεί μόνο με αποτελεσματικό σύστημα εσωτερικού ελέγχου και ότι γίνεται με σωστό τρόπο, επάρκεια και ορθολογική διαχείριση του κινδύνου.

Οι άνωθεν πληροφορίες είναι ερευνητικά συμπεράσματα της PricewaterhouseCoopers (PwC), εταιρεία παροχής υπηρεσιών λογιστικής και ελέγχου, με στόχο την αναγνώριση του εσωτερικού ελέγχου στο μέλλον. Από την έρευνα προκύπτουν σπουδαίοι σχεδιασμοί για μελλοντικούς εσωτερικούς ελέγχους υψηλής απόδοσης -PricewaterhouseCoopers:

- Επάρκεια στην στρατηγική δομή του εσωτερικού ελέγχου.
- Εξέλιξη και συνεχής πληροφόρηση της στρατηγικής δομής συνδεδεμένη με τον σκοπό του οργανισμού.
- Ενιαίο σύστημα στον εσωτερικό έλεγχο, για ενίσχυση των δυνατοτήτων που θα παρέχει.
- Εξέλιξη τεχνολογική για βελτίωση της αποδοτικότητας και της λειτουργίας του εσωτερικού ελέγχου, αλλά και κίνητρο για συνεχείς βελτιώσεις στην ποιότητα της ελεγκτικής προσέγγισης.

2.8 ΕΛΕΓΚΤΙΚΑ ΠΡΟΤΥΠΑ

Η Ελλάδα σαν χώρα-μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, έχει την 8η κοινοτική οδηγία (84/253/ΕΟΚ) και εφαρμόζοντας τα Διεθνή Ελεγκτικά Πρότυπα και ενισχύοντας τον ρόλο της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς, διαμόρφωσε τα πλαίσια για διαφανείς οικονομικές καταστάσεις και αποτελεσματικούς ελέγχους στις επιχειρήσεις. Οι βασικές κατευθυντήριες γραμμές βοηθάνε τον Ελεγκτή Λογιστή στο να εκπληρώσει τις επαγγελματικές του υποχρεώσεις τα γνωστά «Ελεγκτικά Πρότυπα». Κύρια χαρακτηριστικά τους οι εύλογες συνέπειες, η εύκολη κατανόηση από τον χρήστη, το αποτελεσματικό κόστος. Ακόμη, τα Ελεγκτικά Πρότυπα είναι τα βασικά γνωρίσματα, τα οποία πρέπει να έχουν οι Εξωτερικοί Ελεγκτές, για την ορθή και νόμιμη στήριξη του έργου τους. Επιπλέον, τα Ελεγκτικά Πρότυπα στηρίζονται από τις επαγγελματικές οργανώσεις των Εξωτερικών Ελεγκτών στην κάθε χώρα ή από κάποιον διεθνή οργανισμό. Στη θέσπιση και καθιέρωση των Ελεγκτικών Προτύπων σημαντικό ρόλο παίζει η επαγγελματική ένωση του Ελεγκτή της Αγγλίας, της Ουαλίας και των Ηνωμένων Πολιτειών. Στην Ελλάδα το υλοποιεί το Σώμα Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών (Voskoroulou *et al.*, 2025).

2.8.1 ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΕΛΕΓΚΤΙΚΑ ΠΡΟΤΥΠΑ

Οι Έλληνες Ελεγκτές διενεργούσαν ελέγχους οι οποίοι βασίζονταν σε προδιαγραφές διεθνώς αποδεκτές. Ο σκοπός αυτός υλοποιούνταν μόνο όταν υπήρχαν κοινές αντιλήψεις σχετικά με την επάρκεια των ελέγχων. Με νόμο του Κράτους (ΦΕΚ 1589/22.10.2004), καθιερώθηκαν τα Ελληνικά Ελεγκτικά Πρότυπα (Ε.Ε.Π.), τα οποία είχαν ως στόχο να υποστηρίξουν τους ελεγκτές στην εκτέλεση του έργου τους με ικανοποιητικό τρόπο και να επιτρέπουν την αξιολόγησή του με δίκαια και αντικειμενικά κριτήρια (Καραμάνης, 2008). Τα Ε.Ε.Π. διαμορφώνονταν στο πλαίσιο των Διεθνών Ελεγκτικών Προτύπων της Διεθνούς Ομοσπονδίας Λογιστών. Η Επιτροπή Λογιστικής Τυποποίησης και Ελέγχων (Ε.Λ.Τ.Ε.) είχε ως πρόθεση τη σταδιακή ανάπτυξη των Ε.Ε.Π., στο πλαίσιο της εξέλιξης των ελεγκτικών προτύπων στους ευρύτερους χώρους της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Voskoroulou *et al.*, 2025).

2.9 ΛΟΓΙΣΤΙΚΕΣ ΑΠΑΤΕΣ

Σύμφωνα με τα αναμορφωμένα Διεθνή Ελεγκτικά Πρότυπα - 240 (Δ.Ε.Π.), του International Auditing and Assurance Standards Board (IAASB), όπου σχετίζεται με την παραποίηση και το λάθος στην οικονομική κατάσταση, ο όρος «απάτη» είναι οι εσκεμμένες ενέργειες από ένα ή

πιο πολλά άτομα στη διοίκηση, ή του προσωπικού με σκοπό ψεύτικες παρουσιάσεις, της οικονομικής κατάστασης. Άρα, σύμφωνα με το Δ.Ε.Π. 240 ο όρος Λογιστική Απάτη είναι: Η νόθευση ή η αλλοίωση του λογιστικού εγγράφου ή παραστατικού, η μη σωστή παρουσίαση του στοιχείου στο ενεργητικό του οργανισμού, το να αποκρυφθεί ή να παραλειφθούν αναφορές της επίπτωσης της παραπάνω καταχώρησης ή του αποδεικτικού στοιχείου, το να καταχωρηθούν συναλλαγές εικονικού χαρακτήρα (IAASB, 2025). Επιπλέον, στο Δ.Ε.Π. 240 εκτός του όρου απάτη υπάρχει και το «σφάλμα», το οποίο σχετίζεται με ακούσιο μη σκόπιμο λάθος στα οικονομικά, όπως αριθμητικό ή λάθος από αβλεψία στο προσωπικό στο λογιστήριο, το οποίο αφορά καταχώρηση και αποδεικτικό στοιχείο, αλλά και εκ παραδρομής ή παρερμηνεύοντας την πραγματική κατάσταση, η οποία αφορά συναλλαγή του οικονομικού στοιχείου του οργανισμού (Σπάθης, 2002).

2.9.1 ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ ΑΠΑΤΗ

Βασικό στοιχείο στα λογιστικά θέματα είναι το να διαπιστωθεί η ορθή διατύπωση του λογιστικού εγγράφου και της οικονομικής κατάστασης και να εντοπιστούν απάτες με δόλο και αμέλεια. Τα έντονα ανταγωνιστικά οικονομικά περιβάλλοντα συνδυαστικά με την πίεση που δέχεται το διοικητικό στέλεχος της επιχείρησης για να πετύχει πιο μεγάλους στόχους, αλλοιώνει την οικονομική κατάσταση. Απόδειξη αυτού τα τεράστια εταιρικά σκάνδαλα, τα οποία εμφανίστηκαν την τελευταία δεκαετία στην οικονομία (Enron, WorldCom, Parmalat). Το να αλλοιωθεί η λογιστική κατάσταση είναι μεγάλο θέμα, καθώς στη λογιστική απάτη με την παραποίηση οικονομικής κατάστασης δεν εμπλέκεται μόνο το στέλεχος σε διαφορετικό ιεραρχικό επίπεδο στον οργανισμό και συνεργαζόμενους χρηματοπιστωτικούς οίκους, αλλά και η ίδια η εταιρεία ελεγκτή όπου με κάθε λάθος και παράληψη δεν αξιολογείται με αποτελεσματικό τρόπο η ακρίβεια και καθαρότητα της λογιστικής κατάστασης. Στα διοικητικά του οργανισμού, οι οικονομικοί και γενικοί διευθυντές σχετίζονται με την παραποίηση της οικονομικής κατάστασης. Οι παραποιήσεις της οικονομικής κατάστασης αναφέρονται στους σκόπιμους «χειρισμούς» στοιχείου, όπως υπερτιμήσεις στοιχείων ενεργητικών (απόθεμα, απαιτήσεις, κτίρια, μηχανολογικοί εξοπλισμοί, καταχωρήσεις ανύπαρκτου κονδυλίου), πωλήσεις και κέρδη, αλλά και οι υποτιμήσεις της κάθε υποχρέωσης, εξόδου ή ζημιάς με στόχο

να επιτευχθούν τα επιθυμητά ύψη. Ο χειρισμός αυτός έχει σαν αποτέλεσμα σημαντικές αλλοιώσεις της ορθής εικόνας της οικονομικής κατάστασης (Σπάθης, 2002).

2.9.2 ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ ΑΠΑΤΗΣ

Οι Λογιστικές Απάτες χωρίζονται σε δύο μεγάλα κριτήρια (Καζαντζής, 2006):

1. Απάτες εναντίον του οργανισμού: Σε τέτοιες περιπτώσεις ο οργανισμός είναι το «θύμα» της απάτης. Παράγοντας στο εξωτερικό περιβάλλον προσπαθεί με κάθε ενέργεια να ζημιώσει τις οικονομικές μονάδες. Ενδεικτική περίπτωση απάτης είναι και η εξής:

Απάτη εναντίον του οργανισμού από εσωτερικό δράστη όπως: κλοπές περιουσιακού στοιχείου, παραποιήσεις στην εικόνα του αποθέματος και των αποθηκών, παρουσιάσεις υγιών αποθεμάτων σαν ελαττωματικό, οι αλλοιώσεις ή εκδόσεις εικονικού τιμολογίου προμηθευτή.

- Απάτες εναντίον του οργανισμού από εξωτερικό δράστη όπως: απάτες από προμηθευτή, διπλές τιμολογήσεις, τιμολογήσεις χωρίς παραδόσεις, δωροδοκίες υπαλλήλων από προμηθευτή και πελάτη.

2. Απάτες εναντίον του οργανισμού: Το υψηλό κλιμάκιο στη διοίκηση διαπράττει πράξη, η οποία αυξάνει την οικονομική θέση του οργανισμού με πράξη ωραιοποίησης του οικονομικού αποτελέσματος, ή υπερεκτίμησαν την πώληση. Ειδικότερα (Καζαντζής, 2006):

Πωλήσεις ή αποκτήματα φανταστικού απεικονισμένου στοιχείου στο ενεργητικό. • Εκούσιες αποτυχίες καταγραφών σημαντικής συναλλαγής, πώλησης και είσπραξης, η οποία θα βελτιώσει την χρηματοοικονομική εικόνα του οργανισμού προς τρίτον. • Μη χρηστή διαχείριση περιουσιακού στοιχείου όπως εικονική προκαταβολή και εικονική πληρωμή μισθοδοσίας σε ανύπαρκτο υπάλληλο. • Απαγορευμένη οικονομική δραστηριότητα όπως αυτή που παραβιάζει κυβερνητικό νομοθέτημα, κανόνα και κανονισμό, αλλά και αντικανονική πληρωμή κυβερνητικού αξιωματούχου (Καζαντζής, 2006).

2.9.2.1 ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΚΙΝΔΥΝΟΥ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ ΑΠΑΤΗΣ

Σύμφωνα με το Αμερικάνικο Ινστιτούτο Ορκωτών Λογιστών (American Institute of Certified Public Accountants – A.I.C.P.A.) και ειδικότερα για τα αμερικάνικα ελεγκτικά πρότυπα SAS, νούμερο 82 (παράγραφοι 16-17), οι ελεγκτές για να εκτελέσουν με αποτελεσματικό τρόπο ελέγχους θα πρέπει να αναγνωρίζουν τον κάθε παράγοντα που υποκρύπτει μεγάλους

κινδύνους, αλλά και να εντοπίσουν πιθανό προειδοποιητικό σημείο, στο οποίο και θα πρέπει να δώσουν αυξημένο βάρος.

Υπάρχουν τρία βασικά σημεία κινδύνου για τις απάτες της λογιστικής κατάστασης (Messier *et al.*, 2008): 1. Σημεία διοικητικά: για συμπεριφορά, διάθεση και στάση του ανώτατου στελέχους ως προς τους εσωτερικούς ελέγχους και της διαδικασίας σύνταξης της οικονομικής κατάστασης, αλλά και της πιθανής ύπαρξης στενής σχέσης μεταξύ διοικητικών και ελεγκτή.

2. Συνθήκες Κλάδου: τα οικονομικά περιβάλλοντα όπου δραστηριοποιούνται οι διοικήσεις του οργανισμού, αλλά και νέα θεσμική απαίτηση στις φορολογίες ή στον λογιστικό κανόνα. Παραδείγματα, μπορούν να αποτελέσουν οι πρόσφατες αλλαγές ως προς την τήρηση του Διεθνούς Λογιστικού Προτύπου (Δ.Λ.Π.), με συνέπειες αλλαγή στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις.

3. Λειτουργικό σημείο: περιλαμβάνει τη φύση και την πολυπλοκότητα της συναλλαγής του οργανισμού με άλλο οργανισμό, τις χρηματοοικονομικές καταστάσεις και τις κερδοφορίες του. Παραδείγματα, αποτελούν οι πιέσεις που ασκούν οι επιχειρήσεις προκειμένου να αντλήσουν πιο μεγάλο κεφάλαιο έτσι ώστε να διατηρηθεί η χρηματοοικονομική θέση τους. Ο κίνδυνος αυτός, καλείται επιχειρηματικός κίνδυνος (Messier *et al.*, 2008):

- Ο εγγενής κίνδυνος :η οικονομική κατάσταση ενός οργανισμού να περιέχει ουσιώδες σφάλμα ή παράλειψη λόγω της φύσης και του είδους των εργασιών του οργανισμού, με προϋποθέσεις να μην υπάρχει εσωτερικός έλεγχος.
- Οι κίνδυνοι εσωτερικού ελέγχου, είναι οι κίνδυνοι που εμφανίζουν ένα ουσιαστικό σφάλμα στην οικονομική κατάσταση μιας εταιρείας, από τις αδυναμίες στο σύστημα για τον εσωτερικό έλεγχο ώστε να εντοπίσουν ή να αποτρέψουν τα σφάλματα αυτά.
- Ο κίνδυνος για εντοπισμό ή για ελεγκτικά τεκμήρια σχετίζεται με ουσιαστική ελεγκτική διαδικασία, η οποία πραγματοποιείται από έναν ελεγκτή, για να εντοπιστεί το σφάλμα και η παράλειψη στην κατάσταση των οικονομικών μονάδων. Άρα, οι κίνδυνοι εντοπισμού συνδέονται με αποτελεσματικές ελεγκτικές μεθοδολογίες που ακολουθούν οι ελεγκτές όσο διαρκεί ο έλεγχος.

2.9.2.2 ΔΙΑΠΡΑΞΗ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ ΑΠΑΤΗΣ

Το κίνητρο και ο κάθε παράγοντας, για να οδηγηθεί ένας οργανισμός στο να αλλοιώσει την οικονομική κατάσταση προέρχεται τόσο εκ των έσω (προσωπικό, διεύθυνση), όσο και εξωτερικά (πολιτεία, ανταγωνισμοί των εταιρειών μεταξύ τους). Οι αναπτυξιακοί ρυθμοί αλλά και η ανταγωνιστικότητα της επιχείρησης το τελευταίο διάστημα με στόχο το υψηλότερο κέρδος, οδηγούν τη διεύθυνση και το προσωπικό της εταιρείας στο να διαπράξουν απάτες είτε υπέρ είτε κατά της επιχείρησης. Στην επιχείρηση η προσδοκία όσο και το κίνητρο που δημιουργείται από ανώτατο στέλεχος, αλλά και από τον ίδιο τον εργαζόμενο αποτελεί αφορμή για να καλλιεργηθούν οι επιθυμίες σε όσους θα διαπράξουν απάτες. Τα πιο σημαντικά στοιχεία για να διαπραχθεί απάτη από κάποιο στέλεχος ενός οργανισμού είναι (Perols and Lougee, 2011):

1. Έντονοι Επιχειρηματικοί Ανταγωνισμοί: η εταιρεία επιβιώνει στην αγορά με θεμιτό αλλά και με αθέμιτο κίνητρο. Οι προσπάθειες της εταιρείας για να επιβιώσει οικονομικά είναι ιδιαιτέρως δύσκολες ειδικά όταν υπάρχει μεγάλος ανταγωνισμός. Άρα, για να ισχυροποιηθούν οι θέσεις του οργανισμού έναντι ενός άλλου, διαπράττονται απάτες με παραποίηση οικονομικού στοιχείου με τελικό στόχο το να αυξηθούν τα κέρδη του.
2. Πιέσεις Ικανοποίησης της κάθε προσδοκίας: στα σύγχρονα ανταγωνιστικά περιβάλλοντα οι εταιρείες δέχονται πίεση για την ανταπόκριση της κάθε προσδοκίας του επενδυτή και του χρηματοοικονομικού αναλυτή αναφορικά με τον ρυθμό αύξησης εσόδου και του κέρδους τους. Αποτυχίες στην επίτευξη μερικών στοχοθεσιών, θα μπορούσαν να οδηγήσουν σε σημαντικές πτώσεις στην τιμή της μετοχής του οργανισμού. Επομένως, όποια επιχείρηση δεν ικανοποιεί αυτή την προσδοκία με νόμιμη επιχειρηματική μέθοδο, επιδιώκει βελτιώσεις με ανειλικρινή και ψευδή οικονομική κατάσταση.
3. Οι ρυθμοί ανάπτυξης και τα μεγέθη του οργανισμού: επιχείρηση με υψηλό ρυθμό αναπτυξιακό, στο πλαίσιο της προσπάθειας της να διατηρήσει σταθερές αυξητικές τάσεις του λογιστικού της μεγέθους, έρχεται αντιμέτωπη με πολύ μεγάλες πιέσεις για να διατηρηθούν οι ρυθμοί με αποτέλεσμα να ενστερνιστεί πρακτική, η οποία οδηγεί στο να παραποιηθούν οι οικονομικές καταστάσεις. Στον ίδιο χρόνο, ο κάθε εξωτερικός ελεγκτής μπορεί να παραλείψει την αρχή και τον κάθε κανόνα που διέπει τους λογιστικούς ελέγχους όταν σχετίζεται με κάποιο μεγάλο πελάτη, αλλά και να συναινέσει στην προσπάθεια του πελάτη αυτού για να υιοθετήσει πρακτικές απάτης.

4. Οικονομικό Κίνητρο από τον ίδιο τον οργανισμό: σε αρκετές περιστάσεις που διαπράττεται απάτη υπάρχει ευθύνη σε ανώτερο διευθυντικό στέλεχος λόγω του ισχυρού κινήτρου που του παρέχει ο ίδιος ο οργανισμός για να γίνει αυτό. Σε έναν οργανισμό η πιο βασική κατάσταση αξιολόγησης της επιχειρησιακής επίδοσης έχει σαν κεντρικά κριτήρια τα οικονομικά αποτελέσματα. Το στέλεχος που θα επιτύχει την υψηλότερη επίδοση που θα σχετίζεται με το οικονομικό στοιχείο του οργανισμού θα έχει και τα ανάλογα οικονομικά οφέλη. Επειδή θέλουν να επιτύχουν τους σκοπούς που έχουν τεθεί, το στέλεχος καταφεύγει σε πρακτική παραποίησης του οικονομικού στοιχείου του οργανισμού. Το κίνητρο αυτό γίνεται ακόμη εντονότερο όταν το στέλεχος κατέχει πολλές μετοχές, ή όταν η αμοιβή του διευθυντικού στελέχους είναι συνδεδεμένη με τα χρηματιστηριακά των μετοχών.

5. Αναποτελεσματικός Εσωτερικός Έλεγχος: οι ελλείψεις στο διαχωρισμό καθήκοντος, αλλά και οι αναποτελεσματικές επιβλέψεις ελέγχου αποτελούν ενδεικτικό παράδειγμα αδυναμίας στο σύστημα εσωτερικού ελέγχου ενός οργανισμού. Επίσης, υπάρχουν διαχωρισμοί ανάμεσα στον εσωτερικό ελεγκτή και σε ειδικό ερευνητή εξιχνίασης της απάτης. Συμπερασματικά, ο εσωτερικός έλεγχος είναι αναποτελεσματικός, διότι άλλες εκπαιδεύσεις και ειδικεύσεις έχουν οι εσωτερικοί ελεγκτές και άλλες οι ειδικοί ερευνητές, με αποτέλεσμα οι ρόλοι των εσωτερικών ελεγκτών να είναι περιορισμένοι σε ότι έχουν να κάνουν με θέμα παραποίησης οικονομικού στοιχείου.

2.9.3 ΜΕΘΟΔΟΙ ΠΡΟΛΗΨΗΣ ΚΑΙ ΕΝΤΟΠΙΣΜΟΥ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ ΑΠΑΤΗΣ

Η λογιστική απάτη σε έναν οργανισμό και η δραματική επίπτωση που έχει για τον συμμετέχοντα στην αγορά προκάλεσε σοβαρή ανησυχία για την ακεραιότητα του ανώτατου διοικητικού στελέχους, την επαρκή και αποτελεσματική υπηρεσία εσωτερικών ελέγχων, τον ποιοτικό εξωτερικό έλεγχο και την αποτελεσματικότητα της χρηματιστηριακής αγοράς. Σαν συνέπεια, η κάθε επιχείρηση αναγκάστηκε να αναλάβει δυναμικό και σημαντικό ρόλο με το να καθιερώσει της «στρατηγικές πρόληψης και ανίχνευσης της απάτης», για να αποτραπεί και να εντοπιστεί φαινόμενο παραποίησης του οικονομικού τους στοιχείου. Στόχος της στρατηγικής αυτής είναι η ενίσχυση της ποιότητας, της ακεραιότητας και της αξιοπιστίας σύνταξης της χρηματοοικονομικής κατάστασης, αλλά και της αποτελεσματικότητας της λειτουργίας στον εξωτερικό έλεγχο. Άρα, η στρατηγική πρόληψης και ο εντοπισμός-ανίχνευσης της λογιστικής απάτης, για να είναι αποτελεσματική πρέπει να περιλαμβάνει:

Το να εκτιμηθεί η ευπάθεια του οργανισμού απέναντι στην απάτη: εκτιμάται η ευπάθεια στον οργανισμό απέναντι στην λογιστική απάτη σε τακτό χρονικό διάστημα και σε συνεχείς βάσεις. Η επιχείρηση πρέπει να λαμβάνει υπόψη την εκτίμηση αυτή, αλλά και άλλο τρόπο άμεσης επικοινωνίας που θα χρησιμοποιηθεί από εσωτερικό (εσωτερικό ελεγκτή) και εξωτερικό (πελάτη, προμηθευτή) χρήστη της χρηματοοικονομικής κατάστασης για να καταγγείλει δόλια ενέργεια. Απαιτούνται επιπλέον, οι συστάσεις των γραφείων, στα οποία θα υποβάλλεται η έκθεση παραπόνων του προσωπικού αναφορικά με κάποια υπόθεση της εταιρείας, συμπεριλαμβανομένου και του ισχυρισμού για διενέργεια απάτης.

Εξέταση (ύποπτης) ικανότητας επικράτησης σε συνθήκες έντονου ανταγωνισμού: οι στρατηγικές αυτές σχετίζονται με εξετάσεις ικανοτήτων για να επικρατήσει η εταιρεία έναντι του ανταγωνισμού, με την υποστήριξη πεποίθησης, της αρχής και του τρόπου διαχείρισης, αλλά και της ηθικής αξίας του ανώτατου στελέχους αναφορικά με τις διαδικασίες συντάξεως της κάθε οικονομικής κατάστασης. Οι συνεχείς επανεξετάσεις των παραπάνω όλων είναι πιθανό να βελτιώσει την ποιότητα, τις διαφάνειες και την αξιοπιστία στα οικονομικά στοιχεία με το να μειώνει τις πιθανότητες συνεργασίας ανάμεσα στους «δράστες» της λογιστικής απάτης.

Εταιρικές διακυβερνήσεις: οι εταιρικές διακυβερνήσεις αποτελούν πλέγματα κανόνων, με τα οποία ένας οργανισμός έχει έλεγχο και διοίκηση. Ο συμμετέχων στην εταιρική διακυβέρνηση είναι τα διοικητικά συμβούλια, το ανώτατο στέλεχος της διοίκησης, ο εσωτερικός-εξωτερικός ελεγκτής, αλλά και ο κυβερνητικός φορέας. Ακόμη, οι ρόλοι του εξωτερικού ελεγκτή είναι σημαντικοί για να αποτρέψει την λογιστική απάτη. Η προσοχή ωστόσο το τελευταίο διάστημα έχει να κάνει με ολόκληρα τα συστήματα εταιρικής διακυβέρνησης, ώστε να διασφαλιστούν με τους καλύτερους δυνατούς τρόπους η ποιότητα και αξιοπιστία της οικονομικής κατάστασης. Γενικά οι εταιρικές διακυβερνήσεις προστατεύουν το συμφέρον του επενδυτή, διασφαλίζουν την ακεραιότητα και αξιοπιστία της οικονομικής κατάστασης, αλλά και ελέγχουν την επάρκεια στον εσωτερικό-εξωτερικό έλεγχο.

Πρόγραμμα πρόληψης της απάτης: η επιχείρηση πρέπει να καθιερώσει αλλά και να αναπτύσσει πρόγραμμα πρόληψης της λογιστικής απάτης, να δημιουργήσει την κατάλληλη πολιτική και διαδικασία και παράλληλα να τη διαβιβάσει σε όλα τα άτομα που ανήκουν σε αυτή. Να επιβάλλει ακόμη, το να συμμορφωθούν αυτά τα άτομα και να ελέγχει με περιοδικό τρόπο την αποτελεσματικότητά της σχετικά με την πρόληψη και τον εντοπισμό της διάπραξης λογιστικής

απάτης. Το κάθε πρόγραμμα πρόληψης της λογιστικής απάτης θα έχει εφαρμογή και θα ρυθμίζεται από κάποιον εσωτερικό ελεγκτή, ερευνητή, δικηγόρο και υπάλληλο στη διοίκηση στο ανθρώπινο δυναμικό.

Αποτελεσματικότητα Εσωτερικών Ελέγχων: οι εσωτερικοί έλεγχοι οφείλουν να ακολουθούν πιστά το έργο τους χωρίς να επηρεάζονται από προσωπικά με ανώτατο στέλεχος στα διοικητικά. Οφείλουν να μπορούν να εντοπίσουν όλα όσα θα μπορούσαν να θέσουν σε κίνδυνο τον οργανισμό, να δίνουν πλήρεις και έγκαιρες αναφορές στα διοικητικά, καθώς και να προσπαθούν να ελαχιστοποιήσουν την πιθανότητα εμφάνισης ή επανεμφάνισής τους.

Αποτελεσματικοί Εξωτερικοί Έλεγχοι: Ο εξωτερικός ελεγκτής θα πρέπει να προβαίνει σε ελέγχους με επαγγελματικούς σκεπτικισμούς καθ' όσο διαρκεί η διενέργεια στον έλεγχο και δίνεται ιδιαίτερη προσοχή στην ένδειξη λογιστικής απάτης. Οι επαγγελματικοί σκεπτικισμοί είναι στάσεις που συνεπάγονται κριτικές σκέψεις και αξιολογήσεις του στοιχείου στον λογιστικό έλεγχο. Ο ελεγκτής άρα, πρέπει να προβαίνει σε κατάλληλη διαδικασία ελέγχου με στόχο τις έγκαιρες διαπιστώσεις στην πρόληψη και στο να εντοπιστεί η λογιστική απάτη (Lois *et al.*, 2021).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ

3.1 ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Βάσει του θεωρητικού πλαισίου που προηγήθηκε διαπιστώνεται ότι ο έλεγχος αντιπροσωπεύει μια διαδικασία μέσω της οποίας διασφαλίζεται η αποτελεσματικότητα και η αποδοτικότητα στην επίτευξη των στόχων κάθε οργανισμού. Είναι μια δυναμική λειτουργία με καθοριστικό ρόλο στην επίτευξη της οργανωτικής λειτουργίας.

Η ύπαρξη ισχυρών μηχανισμών εσωτερικού ελέγχου, η εφαρμογή κατάλληλων ελεγκτικών διαδικασιών και η παρουσία τόσο εσωτερικών αλλά και εξωτερικών ελεγκτών συμβάλλουν στον εντοπισμό και τη διόρθωση λογιστικών σφαλμάτων αλλά και στην πρόληψη της λογιστικής απάτης.

Τα λογιστικά σφάλματα καθώς και οι εσκεμμένες παραποιήσεις μπορούν να οδηγήσουν σε ανακρίβεια χρηματοοικονομικών καταστάσεων, οικονομικές απώλειες, φορολογικά ζητήματα και νομικές επιπτώσεις.

Η παρούσα εργασία αξιοποιώντας τη μεθοδολογία της μελέτης περίπτωσης μιας επιχείρησης επιδιώκει στη διερεύνηση της αποτελεσματικότητας του ρόλου της ελεγκτικής στον εντοπισμό και τη διόρθωση λογιστικών σφαλμάτων αλλά και να απαντήσει στα ερευνητικά ερωτήματα που ακολουθούν.

3.2 ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ

Τα παρακάτω ερευνητικά ερωτήματα αποσκοπούν στη διερεύνηση του ρόλου της ελεγκτικής στον εντοπισμό και διόρθωση λογιστικών σφαλμάτων και διαμορφώνονται ως εξής:

1. Ποιοι παράγοντες συμβάλλουν στην εμφάνιση λογιστικών σφαλμάτων και λογιστικής απάτης και ποιες είναι οι βασικότερες κατηγορίες αυτών που εμφανίζονται στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις;
2. Πόσο αποτελεσματικά συμβάλλουν τα συστήματα εσωτερικού ελέγχου στον εντοπισμό και τη πρόληψη λογιστικών σφαλμάτων;
3. Σε περιβάλλον αυξημένου ελεγκτικού κινδύνου διασφαλίζεται η αξιοπιστία των χρηματοοικονομικών καταστάσεων από την συμμετοχή των εξωτερικών ελεγκτών;

4. Περιορισμοί και αδυναμίες στα συστήματα εσωτερικού και εξωτερικού ελέγχου εντείνουν την εμφάνιση λογιστικών σφαλμάτων και λογιστικής απάτης;
5. Ποιες είναι οι επιπτώσεις των λογιστικών σφαλμάτων στην χρηματοοικονομική εικόνα και αξιοπιστία της επιχείρησης;
6. Η εφαρμογή σύγχρονων ελεγκτικών τεχνικών μειώνει τον ελεγκτικό κίνδυνο και συμβάλλει στην ενίσχυση της αξιοπιστίας της χρηματοοικονομικής πληροφόρησης;

3.3 ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ

Η μελέτη περίπτωσης περιλαμβάνει την ανάλυση επιχείρησης στο πλαίσιο διερεύνησης των ερευνητικών ερωτημάτων που διατυπώθηκαν. Η επιλογή της συγκεκριμένης μεθοδολογίας θα έχει σαν αποτέλεσμα την σε βάθος κατανόηση της ελεγκτικής διαδικασίας σε επιχειρήσεις στην πράξη αλλά και της αξιολόγησης της αποτελεσματικότητας εσωτερικών και εξωτερικών ελέγχων.

Η ανάλυση θα περιλαμβάνει:

1. Εντοπισμός και αξιολόγηση λογιστικών σφαλμάτων
2. Εκτίμηση των ελεγκτικών διαδικασιών που εφαρμόστηκαν
3. Τρόποι και μέθοδοι διόρθωσης λογιστικών σφαλμάτων
4. Αξιολόγηση της ελεγκτικής διαδικασίας στην εξεταζόμενη επιχείρηση

Στόχος είναι η διεξαγωγή συμπερασμάτων όσον αφορά την αποτελεσματικότητα του ρόλου της ελεγκτικής στη διασφάλιση της έγκυρης χρηματοοικονομικής πληροφόρησης καθώς και η αναφορά βέλτιστων πρακτικών στον εντοπισμό και πρόληψη λογιστικών σφαλμάτων. Η πρακτική εφαρμογή των ελεγκτικών διαδικασιών στην επιχείρηση επιτρέπει όχι μόνο τον εντοπισμό σφαλμάτων αλλά και την αξιολόγηση της αποδοτικότητας των μηχανισμών ελέγχου στη καθημερινή λειτουργία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ ΑΠΑΤΗΣ ΣΕ ΕΤΑΙΡΕΙΑ

4.1 ΛΟΓΙΣΤΙΚΑ ΣΦΑΛΜΑΤΑ ΚΑΙ Η ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ ΑΠΑΤΗ ΤΗΣ ENRON

Η εταιρεία Enron είχε έναρξη λειτουργίας το έτος 1985, ως αποτέλεσμα της συγχώνευσης της εταιρείας Houston Natural Gas και της InterNorth Of Omaha και έκανε δράση στους τομείς φυσικού αερίου και στο εμπόριο ηλεκτρικής ενέργειας των ΗΠΑ (Healy and Palepu, 2003). Χαρακτηριστικό της ήταν να υιοθετεί καινοτομίες στον βιομηχανικό κλάδο και συγκεκριμένα στο να κατασκευάζει σταθμούς παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας και στο να δημιουργεί εκτεταμένες γραμμές για παροχή φυσικού αερίου. Η έναρξη λειτουργίας ιστοσελίδας για να διενεργούνται εμπορικές συναλλαγές συνέβαλε σημαντικά στην ανάπτυξη και διεύρυνση των οικονομικών τις δραστηριοτήτων.

Η οικονομική εξέλιξη της εταιρείας βρισκόταν σε ιδιαίτερα πολύ καλό επίπεδο μέχρι και το 2000 και αυτό είχε σαν αποτέλεσμα αυξημένες προσλήψεις σε προσωπικό και προσφορά ορισμένων νέων χρηματοοικονομικών εργαλείων στο πελατολόγιο της, κυρίως ως μέσα αντιστάθμισης κινδύνου έναντι των μεταβολών των επιτοκίων. Ωστόσο, στα τέλη της δεκαετίας του 1990, άρχισαν να εμφανίζονται πρακτικές που δημιούργησαν αμφιβολίες ως προς τη διαφάνεια και την αξιοπιστία των χρηματοοικονομικών της καταστάσεων.

Συγκεκριμένα, η εταιρεία έκανε συναλλαγές με εταιρείες «ειδικού σκοπού» μέσω των οποίων με επιτυχία μπορούσε να αποκρύπτει χρέη και να βελτιώνει εικονικά τις οικονομικές τις καταστάσεις (Healy and Palepu, 2003).

Σύμφωνα με τους ισχύοντες λογιστικούς κανόνες, ένας οργανισμός δύναται να αποκλείσει έναν άλλο οργανισμό «ειδικού σκοπού» από κάθε χρηματοοικονομική του κατάσταση όταν θεωρείται ότι υπάρχει ανεξαρτησία και συμμετοχή τρίτων μερών στον έλεγχο της (για παράδειγμα όταν τρίτα μέρη έχουν ουσιαστική συμμετοχή, τουλάχιστον στο 3%). Στην υπόθεση της Enron, οι εταιρείες ειδικού σκοπού συνέβαλλαν στην ύπαρξη εκτεταμένου δανεισμού κεφαλαίων, τα οποία παρουσιάζονταν ως έσοδα χωρίς να εμφανίζεται η αντίστοιχη υποχρέωση στους ισολογισμούς του οργανισμού. Η πρακτική αυτή συνδέεται με τη λογιστική αναγνώριση εσόδων από μελλοντικά συμβόλαια δημιουργώντας μια πλασματική εικόνα οικονομικής ευρωστίας (Perols and Lougee, 2011).

Από πλευράς ελέγχου, οι συναλλαγές τέτοιου είδους είναι ιδιαίτερα επικίνδυνες, επειδή επηρεάζουν την εμφάνιση των υποχρεώσεων και τη σωστή εικόνα των οικονομικών καταστάσεων. Τέτοιες περιπτώσεις χρειάζονται πιο αυστηρό έλεγχο, με αναλυτικές και ουσιαστικές ελεγκτικές διαδικασίες, με έμφαση στην ουσία των συναλλαγών και όχι μόνο στη λογιστική τους μορφή.

Οι μέτοχοι της εταιρείας είχαν την πεποίθηση ότι δεν υπάρχει αύξηση του χρέους και ότι τα κέρδη της επιχείρησης βρισκόταν σε συνεχή ανοδική πορεία. Ακόμη, τα δάνεια που λάμβανε η εταιρεία είχαν ως εγγύηση τις ίδιες τις μετοχές της Enron, οι οποίες διαπραγματεύονταν σε ιδιαίτερα υψηλές τιμές, ξεπερνώντας τα 100 δολάρια ανά μετοχή. Όμως, η εξέλιξη αυτή δεν ήταν βιώσιμη μακροπρόθεσμα, με αποτέλεσμα να υπάρξει σημαντικό αρνητικό αντίκτυπο στις τιμές της μετοχής.

Επομένως, ο κάτοχος του δανείου προχώρησε στην ανάκλησή τους και συνεπώς ο οργανισμός περιήλθε σε ιδιαίτερα δυσμενείς οικονομικές καταστάσεις.

Ταυτόχρονα, η Enron έκανε χρήση ορισμένων χρηματοοικονομικών εργαλείων, όπως τα λεγόμενα «Raptors», με σκοπό να αποκρύψει ζημίες και να μειωθούν οι κίνδυνοι στο χαρτοφυλάκιο του οργανισμού (Li, 2010). Με τη χρήση αυτών των εργαλείων επιχειρήθηκε η τεχνητή σταθεροποίηση των οικονομικών αποτελεσμάτων, γεγονός που αύξησε την πολυπλοκότητα του ελέγχου.

Ακόμη, με τη βοήθεια παραγώγων χρηματοοικονομικών προϊόντων καλύφθηκαν σημαντικά χρέη του οργανισμού, χωρίς αυτά να αποτυπώνονται με σαφήνεια στις οικονομικές καταστάσεις. Στο διάστημα χρονικά από το 1992 έως το 2001, ο οργανισμός άρχισε να αποκρύπτει χρέη που ανερχόταν περίπου σε 3,9 δις. δολάρια, γεγονός που καταδεικνύει τη συστηματική φύση της λογιστικής απάτης.

Η δράση του οργανισμού το τελευταίο χρονικό διάστημα της λειτουργίας του περιείχε, εκτός από το να παράγει ενέργεια, εκτεταμένες συναλλαγές σε παράγωγα χρηματοοικονομικά προϊόντα, τα οποία βρισκόταν υπό παρακολούθηση από κρατικές επιτροπές με σκοπό τη διασφάλιση της διαφάνειας και της εύρυθμης λειτουργίας της αγοράς. Παρόλο που στα παράγωγα συμβόλαια συχνά επικρατούν τα παίγνια για το μηδενικό άθροισμα, όλες οι πλευρές προσπαθούν να πετύχουν το μεγαλύτερο κέρδος. Η χρήση των εργαλείων αυτών στην

περίπτωση της Enron, ήταν ένας τρόπος να επιτευχθεί η ζητούμενη για τον οργανισμό κερδοφορία (Lois *et al.*, 2022).

Με την υπόθεση της Enron αποκαλύφθηκαν σημαντικές αδυναμίες τόσο στα λογιστικά πρότυπα όσο και στον τρόπο δράσης των ελεγκτικών διαδικασιών. Οι εξωτερικοί ελεγκτές φαίνεται ότι παρέλειψαν ή και ότι υποστήριξαν τις υπερβολικά «επιθετικές» λογιστικές, παραπλανητικές και ενδεχομένως δόλιες λογιστικές πρακτικές ενώ στην πραγματικότητα θα έπρεπε να δράσουν με αυξημένο επαγγελματικό σκεπτικισμό, προκειμένου να διασφαλιστεί μια δίκαιη και αληθινή παρουσίαση της οικονομικής κατάστασης της επιχείρησης. Επιπλέον, είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι η πολυπλοκότητα των χρηματοοικονομικών οντοτήτων και των μέσων που χρησιμοποιήθηκαν έκαναν δύσκολο το έργο του ελεγκτή ο οποίος θα έπρεπε να χαρακτηρίζεται από εξειδικευμένες γνώσεις και ικανότητα διαχείρισης σύνθετων χρηματοοικονομικών δραστηριοτήτων (Benston and Hartgraves, 2002).

Η ανάλυση αυτή δεν περιγράφει απλώς την υπόθεση Enron, αλλά εστιάζει στον τρόπο που έπρεπε να λειτουργήσει ο έλεγχος και στα σημεία όπου αυτός δεν ήταν αποτελεσματικός.

4.2 Η ΕΛΕΓΚΤΙΚΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΚΑΙ ΟΙ ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ ΤΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ

Η παραίτηση του διευθύνοντος συμβούλου το 2001, καθώς και ορισμένες αμφιλεγόμενες και λανθασμένες στρατηγικές επιλογές από την διοίκηση, σε συνδυασμό με την αποκάλυψη της σημαντικής μείωσης της ρευστότητας του οργανισμού, οδήγησαν σε κατάρρευση της εμπιστοσύνης προς τα επενδυτικά στελέχη και συνεργάτες με αποτέλεσμα να σταματήσουν οι συναλλαγές με τον οργανισμό.

Εν συνεχεία, μέσα στο ίδιο έτος, δηλαδή το 2001, οι ζημιές του οργανισμού ανήλθαν σε περίπου 618 εκατομμύρια δολάρια, γεγονός που επιδείνωσε ακόμη περισσότερο την ήδη επιβαρυσμένη οικονομική του κατάσταση. Το επίσημο ανακοινωθέν του οργανισμού σχετικά με την οικονομική του κατάσταση προκάλεσε έντονες αντιδράσεις στην αγορά και είχε ως αποτέλεσμα την περαιτέρω και πιο απότομη πτώση της τιμής της μετοχής της.

Παράλληλα, η εταιρεία ανακοίνωσε κέρδη ύψους 586 εκατομμυρίων δολαρίων, ενώ στην πραγματικότητα υπήρχαν μη καταγεγραμμένες ζημιές που έφταναν περίπου τα 3 δις δολάρια. Η αντίφαση αυτή καταδεικνύει την έκταση της λογιστικής παραποίησης και την έλλειψη διαφάνειας στη χρηματοοικονομική πληροφόρηση.

Ο διευθύνων σύμβουλος που είχε παραιτηθεί το 2001 επέστρεψε στο πόστο του υποστηρίζοντας δημόσια ότι οι μετοχές του οργανισμού είναι υποτιμημένες και ότι η οικονομική της κατάσταση ήταν καλύτερη από αυτή που παρουσιαζόταν. Την ίδια χρονική στιγμή, ωστόσο, προχώρησε στη πώληση σημαντικού μέρους της κάθε μετοχής, τις οποίες κατείχαν, πριν αυτές υποστούν τα τελικά «χτυπήματα», γεγονός που εγείρει σοβαρά ζητήματα ηθικής και σύγκρουσης συμφερόντων.

Σύμφωνα με τον Li (2010), η συνολική απώλεια από την πτώση της τιμής των μετοχών, από περίπου 90 δολάρια το 2000 σε λιγότερο από 1 δολάριο το 2001, άγγιζε σχεδόν τα 11 δισεκατομμύρια δολάρια. Η εξέλιξη αυτή είχε δραματικές συνέπειες τόσο για τους επενδυτές όσο και για τους εργαζόμενους της εταιρείας.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η περίπτωση εργαζομένων που κατείχαν μετοχές της εταιρείας, οι οποίοι εξαπατήθηκαν από τις δηλώσεις της διοίκησης του οργανισμού αυτού και δεν προχώρησαν σε ρευστοποίηση των μετοχών τους, με αποτέλεσμα να υποστούν σημαντικές οικονομικές απώλειες όταν η τιμή έπεσε κάτω από τα δέκα δολάρια ενώ παλαιότερα είχε ξεπεράσει τα 100 δολάρια ανά μετοχή.

Παρά το γεγονός ότι μεγάλες εταιρείες όπως η Chevron Texaco και Dynegy προσπάθησαν να ενισχύσουν την Enron μέσω εξαγορών και συνεργασιών στις τιμές των 8 δις. δολαρίων, η επιδεινούμενη οικονομική και η υποβάθμιση της πιστοληπτικής της ικανότητας σε επίπεδο «junk» οδήγησαν στην ακύρωση των συμφωνιών και τελικά στη χρεοκοπία και κατάρρευση του οργανισμού στα τέλη του 2001.

Οι Schilit και Perler (2010), υποστήριξαν πως εάν είχαν πραγματοποιηθεί πιο ενδελεχείς και διεξοδικοί έλεγχοι στα δημοσιευμένα λογιστικά καταστάσεων της εταιρείας, κυρίως κατά τα τελευταία έτη λειτουργίας της, το σκάνδαλο θα μπορούσε να είχε εντοπιστεί εγκαίρως και όλο αυτό ίσως να είχε αποφευχθεί.

Υπάρχουν επίσης αναφορές πως αυτός ο μεγάλος ενεργειακός οργανισμός είχε εμπλακεί σε ένα τεράστιο σκάνδαλο απάτης με αποτέλεσμα ο κάθε επενδυτής να χάσει περίπου 74 δις. δολάρια και περισσότερα από 4.500 άτομα στο προσωπικό να χάσουν την εργασία τους χωρίς προειδοποίηση.

Ο Li (2010) υποστηρίζει ότι στα τέλη του 2001 η δυσχερής οικονομική θέση στην οποία περιήλθε η Enron ήταν αποτέλεσμα συστηματικής και προγραμματισμένης λογιστικής απάτης

η οποία είχε σχεδιαστεί και εφαρμοστεί σε βάθος χρόνου. Παράλληλα, συμπληρώνει ότι η κατάρρευση θα μπορούσε να μην είχε συμβεί αν το Διοικητικό Συμβούλιο της επιχείρησης είχε ασκήσει πιο αυστηρό έλεγχο και είχε αξιολογήσει πιο προσεκτικά τις αποφάσεις του διευθύνοντος συμβούλου της εταιρείας.

Συμπερασματικά υπάρχουν αναφορές στο κόστος αλλά και στο πως συγκάλυψαν το τεράστιο μέγεθος σκανδάλου του οργανισμού και τονίζουν ότι υπήρξαν λανθασμένοι χειρισμοί από όποιον έδωσε εγγύηση για την ακριβή εικόνα των οικονομικών δεδομένων του οργανισμού. Ακόμη, σύμφωνα με την άποψη των Νεγκάκη και Ταχυνάκη (2013), ο ελεγκτικός οργανισμός Arthur Andersen ο οποίος σχετίζεται με την ορθότητα της χρηματοοικονομικής κατάστασης της Enron από το 1997 έως το 2000 έχει ανάλογες ευθύνες για την πτώση στην εξέλιξη του οργανισμού.

Γνωστοποιήθηκε αργότερα πως ο οργανισμός Enron είχε υπαρκτούς κινδύνους και από τους ελέγχους προέκυψαν οικονομικές ατασθαλίες ύψους περίπου 51 εκ. δολαρίων. Παρά τα ευρήματα αυτά, η Arthur Andersen συνέχισε με ρυθμιστικές επιλογές, οι οποίες σχετιζόταν με μειώσεις στο ετήσιο εισόδημα του οργανισμού στο 50%.

Ωστόσο, η Enron δεν προχώρησε στις απαραίτητες διορθωτικές κινήσεις της ελεγκτικής εταιρείας όμως η Arthur Andersen υπέγραψε για την ορθότητα της λογιστικής κατάστασης της Enron. Γνωστοποιήθηκε αργότερα πως η ελεγκτική εταιρεία από την πλευρά της είχε τεράστιο οικονομικό όφελος από την συνεργασία της με την ελεγχόμενη εταιρεία και αυτό αποκαλύπτει πως επηρεάστηκε η ανεξαρτησία και η αντικειμενικότητα του ελέγχου.

Οι ουσιώδεις ανακρίβειες στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις, οι αναδιατυπώσεις των οικονομικών στοιχείων και η έντονη πίεση που ασκήθηκε από τη διοίκηση ώστε να επιτύχει τις οικονομικές της προσδοκίες συνέβαλαν σημαντικά στην αποτυχία του ελέγχου και στη δυσκολία εντοπισμού των λογιστικών παρατυπιών. Ωστόσο, η στενή σχέση της Enron με την ελεγκτική εταιρεία Arthur Andersen καθώς και η ανεπαρκής αξιολόγηση του ελεγκτικού κινδύνου φαίνεται ότι επηρέασαν αρνητικά την αξιοπιστία και την αντικειμενικότητα του ελέγχου με σοβαρές επιπτώσεις στη φήμη και στην εμπιστοσύνη της ελεγκτικής εταιρείας, με αρνητικά αποτελέσματα τόσο για τους επενδυτές όσο και για το πελατολόγιο της (Rahman *et al.*, 2020).

4.3 ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Σύμφωνα με τους Νεγκάκη και Ταχυνάκη (2013) για το έτος 2000 η Enron κατέβαλε συνολικά 52 εκ. δολάρια στην Arthur Andersen εκ των οποίων τα 25 εκατομμύρια δολάρια αφορούσαν υπηρεσίες ελέγχου των χρηματοοικονομικών της καταστάσεων και τα υπόλοιπα 27 εκατομμύρια δολάρια σχετιζόταν για την παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών. Η σημαντική αυτή οικονομική σχέση μεταξύ των δύο πλευρών δημιουργεί εύλογα ερωτήματα σχετικά με την ανεξαρτησία και την αντικειμενικότητα της ελεγκτικής εταιρείας.

Επιπρόσθετα, έχει αναφερθεί ότι η ελεγκτική εταιρεία προχώρησε στην καταστροφή ή διαγραφή ορισμένων αρχείων τα οποία θα μπορούσαν να τη συνδέσουν άμεσα με το σκάνδαλο της Enron και να αποδείξουν πιθανές ευθύνες της. Παρόλο που στη συνέχεια αθώωθηκε από το Ανώτατο Δικαστήριο, η φήμη και η αξιοπιστία της είχαν ήδη πληγεί σε τέτοιο βαθμό, ώστε η Arthur Andersen να μην μπορέσει να συνεχίσει τη δραστηριότητα της με τον ίδιο τρόπο στο μέλλον και να μην καταφέρει να προχωρήσει μπροστά.

Εν κατακλείδι, σύμφωνα με τον (Li, 2010) το εταιρικό καθεστώς και η δομή της διοίκησης αποτελούν καθοριστικούς παράγοντες και είναι κύριας σημασίας για την ανάπτυξη και τη βιωσιμότητα ενός οργανισμού. Στην υπόθεση της Enron, παρατηρήθηκε ότι η αντίληψη και η στρατηγική των ανωτέρων στελεχών δεν ήταν πλήρως ευθυγραμμισμένη με αυτή των κατωτέρων στελεχών. Πρακτικά, τα ανώτερα στελέχη έδιναν ιδιαίτερη έμφαση στη διατήρηση της φήμης και της εικόνας της επιχείρησης στην αγορά ώστε να είχε τα πρωτεία στους κλάδους που δραστηριοποιούνταν και δεν αντιμετώπιζαν με την ίδια σοβαρότητα τα ουσιαστικά οικονομικά προβλήματα που αναδύονταν. Δηλαδή για τα ανώτερα στελέχη προείχε η φήμη της επιχείρησης παρά η αντιμετώπιση των ουσιαστικών δυσκολιών όταν αυτές ήρθαν στην επιφάνεια.

Αντίθετα, τα κατώτερα στελέχη φαίνεται ότι αντιλαμβάνονταν την πραγματική κατάσταση, αλλά δεν είχαν την δυνατότητα ή την εξουσία να επηρεάσουν τις αποφάσεις της διοίκησης. Η απόκλιση αυτή μεταξύ διοίκησης και εργαζομένων συνέβαλε στην διόγκωση των προβλημάτων και στην καθυστέρηση λήψης κατάλληλων διορθωτικών μέτρων.

Το Διοικητικό Συμβούλιο της επιχείρησης θα έπρεπε να ασκεί πιο αυστηρή και συστηματική παρακολούθηση στην κάθε επιχειρηματική κίνηση και στη διαδικασία λήψης αποφάσεων των υπευθύνων, ιδιαίτερα σε ότι αφορά τον τρόπο με τον οποίο επιτυγχάνεται η κερδοφορία. Η

ύπαρξη ισχυρών μηχανισμών εποπτείας και ελέγχου είναι απαραίτητη για να γίνουν εγκαίρως αντιληπτές οι όποιες οικονομικές καταστάσεις του οργανισμού και να αποτραπούν φαινόμενα κακοδιαχείρισης.

Με τον τρόπο αυτό, οι αρμόδιοι των διαδικασιών ελέγχου θα μπορούσαν να εντοπίσουν τις αποκλίσεις και τις παρατυπίες στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις και να προχωρήσουν στα απαραίτητα μέτρα για την αντιμετώπιση τους. Η έλλειψη τέτοιων μηχανισμών στην υπόθεση της Enron αποτέλεσε έναν από τους βασικούς λόγους που επέτρεψαν την εξέλιξη του σκανδάλου.

Η ηθική διάσταση της λειτουργίας του οργανισμού παίζει σημαντικό ρόλο στο πως εξελίχθηκε και διαδραματίστηκε το σκάνδαλο της Enron. Η παραβίαση βασικών αρχών δεοντολογίας και η αθέτηση της ακεραιότητας κάθε λογιστικού εγγράφου οδήγησαν σε σημαντική απώλεια εμπιστοσύνης τόσο στο εσωτερικό της εταιρείας όσο και στην ευρύτερη αγορά.

Συγκεκριμένα, διαταράχθηκαν οι σχέσεις εμπιστοσύνης μεταξύ διοίκησης, εργαζομένων, επενδυτών και συνεργατών με αποτέλεσμα να επιδεινωθεί ακόμη περισσότερο η κατάσταση και να επιταχυνθεί η κατάρρευση του οργανισμού. Η απουσία επαγγελματικής ηθικής και υπευθυνότητας αποδεικνύεται τελικά ένας από τους σημαντικότερους παράγοντες που συνέβαλαν στην δημιουργία και εξέλιξη του ιστορικά μεγάλου αυτού οικονομικού σκανδάλου (Free and Macintosh, 2006).

4.4 Η ΥΠΟΘΕΣΗ ENRON ΚΑΙ Η ΣΥΧΡΟΝΗ ΕΛΕΓΚΤΙΚΗ ΠΡΑΚΤΙΚΗ

Η υπόθεση της Enron αποτέλεσε ένα από τα μεγαλύτερα οικονομικά σκάνδαλα και απασχόλησε έντονα τον οικονομικό και ελεγκτικό κόσμο. Η αδυναμία έγκαιρου εντοπισμού της λογιστικής απάτης ανέδειξε σημαντικές αδυναμίες στις ελεγκτικές διαδικασίες και στην εταιρική διακυβέρνηση. Για τον λόγο αυτό, η υπόθεση συνέβαλε στην αλλαγή και αυστηροποίηση κανόνων και πρακτικών που αφορούν τη χρηματοοικονομική πληροφόρηση, την ανεξαρτησία των ελεγκτών και τη διαφάνεια των επιχειρήσεων.

Ένα σημαντικό δίδαγμα της υπόθεσης Enron είναι η σημασία του επαγγελματικού σκεπτικισμού κατά τη διάρκεια του ελέγχου. Στην περίπτωση της Enron, οι εξωτερικοί ελεγκτές δεν εξέτασαν με την απαραίτητη προσοχή τις πολύπλοκες χρηματοοικονομικές συναλλαγές και δεν αξιολόγησαν σωστά τον κίνδυνο λογιστικής απάτης. Οι ελεγκτές που εφαρμόζουν ισχυρό

επαγγελματικό σκεπτικισμό και αποτελεσματικές διαδικασίες ποιοτικού ελέγχου έχουν περισσότερες πιθανότητες να εντοπίζουν έγκαιρα οικονομικές παρατυπίες και δόλιες δραστηριότητες (Suhayati and Thufailah, 2024).

Επιπλέον, η υπόθεση της Enron έδειξε πόσο σημαντική είναι η ανεξαρτησία των εξωτερικών ελεγκτών και η αποφυγή στενών οικονομικών σχέσεων με την ελεγχόμενη εταιρεία. Η Arthur Andersen, εκτός από τον έλεγχο των οικονομικών καταστάσεων της Enron, παρείχε και συμβουλευτικές υπηρεσίες, γεγονός που φαίνεται ότι επηρέασε την αντικειμενικότητα του ελέγχου. Για τον λόγο αυτό, η ποιότητα του ελέγχου συνδέεται άμεσα με την ανεξαρτησία, τη διαφάνεια και τη σωστή αξιολόγηση των ελεγκτικών κινδύνων (Francis, 2023).

Παρά την πρόοδο που έχει σημειωθεί στους μηχανισμούς ελέγχου και στην εταιρική διακυβέρνηση, η λογιστική απάτη και τα λογιστικά σφάλματα εξακολουθούν να αποτελούν ένα διαχρονικό φαινόμενο. Αυτό οφείλεται σε χαρακτηριστικά και προκλήσεις που ευνοούν την εμφάνισή τους, όπως η πολυπλοκότητα των συναλλαγών, η πίεση για υψηλή κερδοφορία και οι δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι ελεγκτές κατά τον έλεγχο. Τα στοιχεία αυτά υπήρχαν στο παρελθόν, συνεχίζουν να υφίστανται σήμερα και αναμένεται να παραμείνουν σημαντικές προκλήσεις και στο μέλλον. Παράλληλα, μπορούν να επηρεάσουν ακόμη και πολύ μεγάλες επιχειρήσεις—«κολοσσούς», οδηγώντας σε σοβαρές οικονομικές καταρρεύσεις, όπως συνέβη στην περίπτωση της Enron.

Η ακεραιότητα και η ασφάλεια των λογιστικών και οικονομικών δεδομένων είναι κρίσιμες στην εποχή της ψηφιοποίησης, καθώς η εξέλιξη των πληροφοριακών συστημάτων και των ηλεκτρονικών συναλλαγών έχει αλλάξει σημαντικά το περιβάλλον μέσα στο οποίο λειτουργεί η ελεγκτική. Πλέον, εκτός από τα παραδοσιακά λογιστικά σφάλματα και τις μορφές απάτης, εμφανίζονται και νέοι κίνδυνοι που σχετίζονται με την ηλεκτρονική απάτη, όπως η παραβίαση δεδομένων, η μη εξουσιοδοτημένη πρόσβαση και η αλλοίωση οικονομικών πληροφοριών. Για τον λόγο αυτό, ο ρόλος της ελεγκτικής επεκτείνεται και στην αξιολόγηση της ασφάλειας των πληροφοριακών συστημάτων, ώστε να διασφαλίζεται η αξιοπιστία των οικονομικών καταστάσεων (Ez-Zaidi and Ghandari, 2025).

Συμπερασματικά, η συνεχής εξέλιξη των χρηματοοικονομικών εργαλείων, η πολυπλοκότητα των επιχειρήσεων, η χρήση νέων τεχνολογιών και η πίεση για υψηλή κερδοφορία δημιουργούν ένα περιβάλλον αυξημένου ελεγκτικού κινδύνου γεγονός που αναδεικνύει πως ο ρόλος της

ελεγκτικής παραμένει δύσκολος και απαιτητικός. Οι ελεγκτές χρειάζεται να διαθέτουν γνώσεις, επαγγελματική κρίση, τεχνολογική κατάρτιση και σκεπτικισμό, ώστε να εντοπίζουν έγκαιρα παρατυπίες και να διασφαλίζουν την αξιοπιστία των οικονομικών καταστάσεων. Η υπόθεση της Enron δείχνει ότι η αποτελεσματική ελεγκτική δεν εξαρτάται μόνο από τα πρότυπα, αλλά και από την ηθική, την ανεξαρτησία των ελεγκτών, την εταιρική διακυβέρνηση και τους μηχανισμούς ελέγχου. Τα διδάγματα της παραμένουν επίκαιρα, καθώς η λογιστική απάτη συνεχίζει να αποτελεί σημαντικό κίνδυνο για επιχειρήσεις και επενδυτές.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

5.1 ΣΧΟΛΙΑΣΜΟΣ ΚΑΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΕΥΡΗΜΑΤΩΝ. Η ΣΥΝΔΕΣΗ ΜΕ ΤΑ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ

Στο παρόν κεφάλαιο πραγματοποιείται μια εκτενής και εις βάθος αξιολόγηση και σχολιασμός των ευρημάτων που προέκυψαν από τη μελέτη περίπτωσης της Enron. Βασικός στόχος είναι η συστηματική διερεύνηση των παραγόντων που επηρέασαν την εξελικτική πορεία του οικονομικού σκανδάλου της Enron, καθώς και των ερευνητικών ερωτημάτων που διατυπώθηκαν σε προηγούμενο κεφάλαιο. Παράλληλα, γίνεται προσπάθεια εξαγωγής ουσιαστικών συμπερασμάτων σχετικά με τη λειτουργία των ελεγκτικών μηχανισμών στο σύγχρονο επιχειρηματικό περιβάλλον, όπου ενισχύεται η ανάγκη για οικονομική διαφάνεια, αυστηρότερο ρυθμιστικό έλεγχο και αμεροληψίας των ελεγκτών (Messier, Glover and Prawitt, 2008).

Μέσα από την ανάλυση της ελεγκτικής διαδικασίας και την εξέταση των παραγόντων που επηρέασαν την αποτελεσματικότητα των συστημάτων εσωτερικού και εξωτερικού ελέγχου, αναδεικνύονται σημαντικές αδυναμίες και προβλήματα που συνέβαλαν στην εμφάνιση λογιστικών σφαλμάτων και στη συγκάλυψη της απάτης. Η υπόθεση της Enron αποκάλυψε σοβαρές παραλείψεις στην εταιρική διακυβέρνηση, τη διαφάνεια και τη λειτουργία των ελεγκτικών μηχανισμών.

Επιπρόσθετα, η ανάλυση της συγκεκριμένης περίπτωσης συμβάλλει στην κατανόηση των κινδύνων που απορρέουν από την ανεπαρκή λειτουργία των ελεγκτικών μηχανισμών. Η Enron δεν αποτελεί απλώς ένα μεμονωμένο περιστατικό, αλλά ένα παράδειγμα που ανέδειξε βαθύτερες αδυναμίες στο πλαίσιο της εταιρικής διακυβέρνησης και της χρηματοοικονομικής πληροφόρησης. Η μελέτη τέτοιων περιπτώσεων είναι ιδιαίτερα σημαντική, καθώς παρέχει πολύτιμα διδάγματα για την πρόληψη παρόμοιων φαινομένων στο μέλλον.

Τα συμπεράσματα που προκύπτουν επιβεβαιώνουν τη σημασία της ελεγκτικής διαδικασίας για τη διασφάλιση της αξιοπιστίας των χρηματοοικονομικών καταστάσεων και τη μείωση των οικονομικών κινδύνων, ενώ παράλληλα αναδεικνύουν την ανάγκη συνεχούς βελτίωσης των μηχανισμών ελέγχου (Messier, Glover and Prawitt, 2008).

1. Παράγοντες εμφάνισης λογιστικών σφαλμάτων και απάτης

Αναφορικά με το πρώτο ερευνητικό ερώτημα, η περίπτωση της Enron αποτελεί ένα από τα πιο χαρακτηριστικά παραδείγματα εταιρικής απάτης σε διεθνές επίπεδο. Η εκδήλωση της απάτης προήλθε από έναν συνδυασμό διοικητικών, οργανωτικών και ελεγκτικών αδυναμιών, οι οποίες επέτρεψαν τη συστηματική παραποίηση των οικονομικών στοιχείων.

Η επιθετική πολιτική της διοίκησης για συνεχή αύξηση των κερδών οδήγησε στην υιοθέτηση παραπλανητικών και αμφιλεγόμενων λογιστικών πρακτικών (Schilit and Perler, 2010). Παράλληλα, η χρήση εταιρειών ειδικού σκοπού συνέβαλε στην απόκρυψη σημαντικού μέρους των υποχρεώσεων της εταιρείας εκτός ισολογισμού, δημιουργώντας μια στρεβλή εικόνα της οικονομικής της κατάστασης.

Επιπλέον, η πρόωρη αναγνώριση εσόδων και η παρουσίαση μη πραγματοποιηθέντων κερδών συνέβαλαν στη δημιουργία μιας ψευδούς εικόνας οικονομικής επιτυχίας. Η έλλειψη οικονομικής διαφάνειας και η ύπαρξη σημαντικών ανακρίβειών και παραλείψεων στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις ενίσχυσαν περαιτέρω το πρόβλημα, ενώ η σύγκρουση συμφερόντων μεταξύ διοίκησης και εξωτερικών ελεγκτών επέτρεψε τη διατήρηση των δόλιων πρακτικών.

Επιπλέον, η πολυπλοκότητα των χρηματοοικονομικών συναλλαγών καθιστούσε ιδιαίτερα δύσκολη την κατανόηση της πραγματικής οικονομικής κατάστασης της εταιρείας. Η χρήση σύνθετων χρηματοοικονομικών εργαλείων συνέβαλε στη δημιουργία ενός περιβάλλοντος μειωμένης διαφάνειας, όπου οι επενδυτές δεν ήταν σε θέση να αξιολογήσουν με ακρίβεια τα οικονομικά δεδομένα.

Συνολικά, οι παραπάνω παράγοντες συνθέτουν ένα περιβάλλον στο οποίο η λογιστική απάτη μπορούσε να αναπτυχθεί και να διατηρηθεί για μεγάλο χρονικό διάστημα.

2. Αποτελεσματικότητα συστημάτων εσωτερικού ελέγχου

Ο εσωτερικός έλεγχος της Enron αποδείχθηκε ανεπαρκής και αναποτελεσματικός, γεγονός που συνέβαλε στην αποτυχία έγκαιρης ανίχνευσης των λογιστικών παρατυπιών. Η αδυναμία του να λειτουργήσει ανεξάρτητα από τη διοίκηση περιορίσε σημαντικά την αντικειμενικότητά του.

Παράλληλα, δεν υπήρξε ουσιαστική παρέμβαση για την αποτροπή της αλλοίωσης των οικονομικών στοιχείων, ενώ η απόκρυψη χρεών και η παρουσίαση διογκωμένων κερδών δεν αντιμετωπίστηκαν αποτελεσματικά.

Αξίζει να σημειωθεί ότι η αποτελεσματικότητα του εσωτερικού ελέγχου συνδέεται άμεσα με την οργανωτική κουλτούρα και τη στάση της διοίκησης απέναντι στη διαφάνεια. Σε περιπτώσεις όπου δίνεται προτεραιότητα σε βραχυπρόθεσμα οικονομικά αποτελέσματα, οι μηχανισμοί ελέγχου τείνουν να υποβαθμίζονται.

3. Ο εξωτερικός έλεγχος σε περιβάλλον αυξημένου ελεγκτικού κινδύνου

Η ανάλυση της Enron καταδεικνύει ότι ούτε ο εξωτερικός έλεγχος κατάφερε να διασφαλίσει την αξιοπιστία των χρηματοοικονομικών καταστάσεων. Η ελεγκτική εταιρεία δεν διατήρησε την απαιτούμενη ανεξαρτησία, δεν λειτούργησε αμερόληπτα καθώς παρείχε ταυτόχρονα ελεγκτικές και συμβουλευτικές υπηρεσίες.

Η σύγκρουση συμφερόντων που προέκυψε επηρέασε αρνητικά την αντικειμενικότητα του ελέγχου και συνέβαλε στη συγκάλυψη της απάτης. Η περίπτωση αυτή αναδεικνύει τη σημασία της ανεξαρτησίας των εξωτερικών ελεγκτών για τη διασφάλιση της αξιοπιστίας των οικονομικών καταστάσεων.

4. Περιορισμοί και αδυναμίες στα συστήματα εσωτερικού και εξωτερικού ελέγχου

Η μελέτη της Enron επιβεβαιώνει τη στενή σχέση μεταξύ των αδυναμιών των συστημάτων ελέγχου και της εμφάνισης λογιστικής απάτης. Η απουσία αποτελεσματικής εποπτείας δημιούργησε ένα περιβάλλον στο οποίο η διοίκηση μπορούσε να δρα ανεξέλεγκτα (Healy and Palepu, 2003).

Παράλληλα, η έλλειψη επαρκούς κανονιστικού πλαισίου συνέβαλε στην ανεπαρκή εποπτεία των εταιρικών πρακτικών. Η περιορισμένη παρέμβαση των εποπτικών αρχών επέτρεψε τη διατήρηση προβληματικών πρακτικών για μεγάλο χρονικό διάστημα.

Η εξάρτηση των εξωτερικών ελεγκτών από την εταιρεία υπονόμωσε περαιτέρω την αξιοπιστία του ελέγχου και συνέβαλε στη διόγκωση της απάτης.

5. Επιπτώσεις λογιστικών σφαλμάτων

Οι συνέπειες της αποκάλυψης της απάτης ήταν ιδιαίτερα σοβαρές και πολυδιάστατες. Η εταιρεία οδηγήθηκε σε κατάρρευση και μέσα σε σύντομο χρονικό διάστημα κήρυξε πτώχευση, προκαλώντας σημαντικές οικονομικές απώλειες στους επενδυτές και πλήττοντας την εμπιστοσύνη της αγοράς.

Η κατακόρυφη πτώση της μετοχής και η απώλεια χιλιάδων θέσεων εργασίας ανέδειξαν το μέγεθος της κρίσης. Παράλληλα, η αξιοπιστία της εταιρείας μειώθηκε δραματικά, γεγονός που επιβεβαιώνει τη σημασία της διαφάνειας στις οικονομικές αναφορές.

6. Σύγχρονες ελεγκτικές τεχνικές

Στη σύγχρονη εποχή, η αξιοποίηση τεχνολογιών όπως η τεχνητή νοημοσύνη και η ανάλυση δεδομένων συμβάλλει σημαντικά στην ενίσχυση των ελεγκτικών διαδικασιών (Al-Qatawneh, 2024). Η δυνατότητα ανάλυσης μεγάλου όγκου δεδομένων σε πραγματικό χρόνο επιτρέπει τον έγκαιρο εντοπισμό ανωμαλιών.

Η περίπτωση της Enron καταδεικνύει ότι η έλλειψη αξιοποίησης τέτοιων εργαλείων συνέβαλε στην αποτυχία έγκαιρης ανίχνευσης της απάτης.

5.2 ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ

Συνοψίζοντας, η μελέτη της Enron αναδεικνύει τη σημασία της ύπαρξης ισχυρών και ανεξάρτητων μηχανισμών ελέγχου. Η αποτελεσματική λειτουργία τους αποτελεί βασική προϋπόθεση για την πρόληψη της λογιστικής απάτης και τη διασφάλιση της αξιοπιστίας των χρηματοοικονομικών πληροφοριών.

Η διαφάνεια, η επαγγελματική ηθική και η ενίσχυση της εποπτείας αποτελούν κρίσιμους παράγοντες για τη διατήρηση της εμπιστοσύνης των επενδυτών και τη σταθερότητα των αγορών.

Η παρούσα εργασία επιχειρεί να συνδέσει τα ευρήματα με τα ερευνητικά ερωτήματα και τις σύγχρονες προκλήσεις της ελεγκτικής, όπως η πολυπλοκότητα των συναλλαγών και οι νέες μορφές ψηφιακής απάτης.

Η υπόθεση της Enron προσφέρει ένα διαχρονικό παράδειγμα για την κατανόηση των κινδύνων που προκύπτουν όταν οι ελεγκτικοί μηχανισμοί δεν λειτουργούν αποτελεσματικά, παραμένοντας εξαιρετικά επίκαιρη για τη σύγχρονη ελεγκτική πρακτική.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6 ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

6.1 ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Η παρούσα εργασία στηρίζεται στη μελέτη περίπτωσης της Enron, η οποία αποτελεί χαρακτηριστικό παράδειγμα λογιστικής απάτης, αλλά παρουσιάζει σημαντικούς περιορισμούς που πρέπει να ληφθούν υπόψη:

1. Μικρό μέγεθος δείγματος και περιορισμένη γενίκευση

Η εστίαση σε μία μόνο εταιρεία περιορίζει την αντιπροσωπευτικότητα των αποτελεσμάτων σε άλλες επιχειρήσεις ή κλάδους. Αν και η Enron αναγνωρίζεται ως ένα από τα πιο διαβόητα παραδείγματα λογιστικής απάτης, με χρήσιμες πληροφορίες που μπορούν να συσχετιστούν με το ευρύτερο επιχειρηματικό περιβάλλον, οι διαφορές στην οργανωτική κουλτούρα, στη διοίκηση, στα συστήματα ελέγχου και στο μέγεθος των εταιρειών καθιστούν δύσκολη τη γενίκευση των συμπερασμάτων. Επιπλέον, γεωγραφικές διαφορές και ρυθμιστικά πλαίσια επηρεάζουν σημαντικά τη λειτουργία των μηχανισμών ελέγχου, με αποτέλεσμα διαφορετικά επίπεδα αποτελεσματικότητας και διαφορετικές πιθανότητες απάτης.

2. Αδυναμία πρόσβασης σε πρωτογενή δεδομένα

Η μελέτη βασίζεται κυρίως σε δευτερογενείς πηγές, όπως άρθρα, βιβλιογραφία και αναφορές, που παρέχουν ένα ευρύτερο θεωρητικό πλαίσιο και υπόβαθρο στην έρευνα. Η έλλειψη πρωτογενών δεδομένων, όπως συνεντεύξεις με στελέχη ή ερωτηματολόγια, περιορίζει την ακρίβεια της ανάλυσης των μηχανισμών ελέγχου και της ελεγκτικής διαδικασίας. Η απουσία τέτοιων δεδομένων που συνεπάγεται απουσία εξατομικευμένης πληροφορίας μπορεί να κρύβει σημαντικές παραμέτρους που επηρεάζουν την απόδοση των συστημάτων ελέγχου.

3. Χρονική απόσταση γεγονότων και εξελίξεις

Η μελέτη καλύπτει γεγονότα της δεκαετίας του 1990 και των αρχών του 2000. Το θεσμικό πλαίσιο, τα λογιστικά πρότυπα και οι κανονισμοί έχουν αλλάξει σημαντικά από τότε, και οι σύγχρονες τεχνολογίες ανίχνευσης απάτης, όπως AI, Big Data, blockchain δεν ήταν διαθέσιμες. Αυτό περιορίζει τη δυνατότητα εφαρμογής των συμπερασμάτων στο σύγχρονο επιχειρηματικό περιβάλλον.

4. Υποκειμενικότητα στις πηγές

Οι περισσότερες πληροφορίες προέρχονται από αναλύσεις που βασίζονται σε ερμηνείες τρίτων με αποτέλεσμα οι πηγές να αντανakλούν μια συγκεκριμένη οπτική γωνία. Με αυτόν το τρόπο, η υποκειμενικότητα μπορεί να επηρεάσει την αξιοπιστία των δεδομένων και να περιορίσει την αντικειμενικότητα των συμπερασμάτων. Η πληροφορία που προέρχεται από περιγραφή τρίτου συχνά περιέχει ένα βαθμό προκατάληψης και ενδεχομένως να εμφανίζεται υπερβολική έμφαση σε συγκεκριμένες πτυχές της απάτης.

5. Αναδυόμενες τεχνολογίες και έλεγχος

Η έρευνα υστερεί στην επίδραση σύγχρονων τεχνολογιών, όπως συστήματα AI για ακριβή ανάλυση δεδομένων και συναλλαγών, αλλά και τεχνολογίας blockchain για καταγραφή και αποθήκευση οικονομικών δεδομένων με ασφαλή τρόπο. Η ενσωμάτωση αυτών των παραμέτρων σε μελλοντικές έρευνες θα βελτιώσει την πρόληψη και ανίχνευση της απάτης.

6. Ψυχολογικοί παράγοντες και λογιστική απάτη

Η παρούσα εργασία εστιάζει κυρίως στους τρόπους δράσεις της διοίκησης και στους μηχανισμούς ελέγχου. Δεν γίνεται αναφορά σε ψυχολογικούς παράγοντες και συμπεριφορές που διευκολύνουν την εμπλοκή ατόμων σε αδικαιολόγητες πράξεις και παρατυπίες. Οι ψυχολογικές συνιστώσες αποτελούν κρίσιμους παράγοντες για την κατανόηση των συνεπειών ενός οικονομικού σκανδάλου.

6.2 ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ

Λαμβάνοντας υπόψη τους παραπάνω περιορισμούς, η μελλοντική έρευνα μπορεί να στοχεύσει στην εξαγωγή πιο χρήσιμων και πιο αξιόπιστων συμπερασμάτων, καθώς και στην κάλυψη των κενών που εντοπίστηκαν, αποτελώντας αφετηρία για περαιτέρω διερεύνηση.

Οι προτάσεις που ακολουθούν στοχεύουν σε περισσότερο τεκμηριωμένα ευρήματα και σε καλύτερη προσαρμογή της έρευνας στις απαιτήσεις και τα δεδομένα του σήμερα.

1. Επιλογή μεγαλύτερου δείγματος

Η διερεύνηση περισσότερων εταιρειών ή εταιρειών διαφορετικών κλάδων επιτρέπει μια πιο ολοκληρωμένη και αξιόπιστη εικόνα σε δεδομένα και ανάπτυξη περισσότερων γενικών συμπερασμάτων. Οι διαφορές ανάμεσα σε χώρες, ρυθμιστικά πλαίσια και οργανωτική

κουλτούρα μπορούν να βοηθήσουν στην κατανόηση των παραγόντων που οδηγούν σε λογιστικά σφάλματα.

2. Έρευνα με δυνατότητα συλλογής πρωτογενών δεδομένων

Η δυνατότητα συλλογής δεδομένων από πρώτο χέρι όπως συνεντεύξεις με ελεγκτές, πρώην στελέχη και συνεργάτες ή άλλους ενδιαφερόμενους αλλά και με προετοιμασία ερωτηματολογίων σε κατάλληλο δείγμα, μπορούν να αποκαλύψουν πληροφορίες που είναι δύσκολο να εντοπιστούν σε δευτερογενείς πηγές και να προσφέρουν μεγαλύτερη ακρίβεια ενισχύοντας την εγκυρότητα της έρευνας.

3. Μελέτη πρόσφατων περιπτώσεων απάτης

Η εξέταση πρόσφατων περιπτώσεων λογιστικών σφαλμάτων θα βοηθούσε τα συμπεράσματα να είναι πιο κοντά στο εξελιγμένο σύγχρονο περιβάλλον. Οι μέθοδοι απάτης εξελίσσονται συνεχώς, όπως και οι τρόποι πρόληψης και αντιμετώπισης αυτών.

4. Διαχρονικές μελέτες και η εξέλιξη στη καινοτομία

Οι μηχανισμοί ελεγκτικών διαδικασιών και εταιρικής διακυβέρνησης εξελίσσονται συνεχώς καθώς οι οργανισμοί αντιμετωπίζουν νέες προκλήσεις. Η παρακολούθηση και η μελέτη αυτής της εξέλιξης δίνει τη δυνατότητα παροχής ενός γενικότερου πλαισίου ώστε να γίνεται περισσότερο κατανοητός ο τρόπος λειτουργίας τους παρέχοντας πιο αξιόπιστα στοιχεία. Το μέλλον συστημάτων ελέγχου μπορεί να περιλαμβάνει μεγαλύτερο αυτοματισμό, αξιοποίηση τεχνολογικών εργαλείων και προσαρμοστικούς μηχανισμούς για την ενίσχυση της πρόληψης της απάτης στα πολύπλοκα και δυναμικά περιβάλλοντα.

5. Ποσοτικοποίηση δεδομένων και στατιστική ανάλυση

Η εφαρμογή ποσοτικής περιγραφικής έρευνας σε μεγαλύτερο δείγμα επιχειρήσεων θα βοηθήσει στην παροχή μιας δομημένης και αντικειμενικής προσέγγισης αυξάνοντας την αξιοπιστία των ευρημάτων.

6. Ανάλυση επιπτώσεων στους επενδυτές και την αγορά

Για μεγαλύτερη κατανόηση του αντίκτυπου της οικονομικής απάτης και εξαγωγής μιας πιο ολοκληρωμένης εικόνας είναι σημαντική η διερεύνηση ψυχολογικών και συναισθηματικών παραγόντων σε επενδυτές και στην αγορά.

6.3 ΣΥΓΧΡΟΝΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΠΡΟΛΗΨΗΣ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ ΑΠΑΤΗΣ

Εξίσου ιδιαίτερης σημασίας αναδεικνύεται και ο ρόλος των ίδιων των επιχειρήσεων, όπου μέσα από το παράδειγμα της Enron, γίνεται αντιληπτό πως με σωστή οργάνωση και υιοθέτηση κατάλληλων σύγχρονων επιχειρηματικών πρακτικών μπορούν να ανταποκριθούν στις προκλήσεις και να λειτουργήσουν αποτελεσματικά και με αξιοπιστία απέναντι στους κινδύνους. Ορισμένες από αυτές είναι:

Προτεραιότητα στη λειτουργία εσωτερικών συστημάτων ελέγχου και εταιρικής διακυβέρνησης

Η ορθή λειτουργία των στοιχείων εσωτερικού ελέγχου συμβάλλει στην προστασία του οργανισμού από σοβαρή αποτυχία και κακοδιαχείριση ανώτερων στελεχών της διοίκησης. Η εταιρική διακυβέρνηση για να μπορέσει να οδηγηθεί στην επιτυχία απαιτείται συμμόρφωση με όλα τα στοιχεία εσωτερικού ελέγχου.

Αξιοποίηση της τεχνολογίας

Η χρήση τεχνολογίας αλλάζει τα δεδομένα στην πρόληψη της οικονομικής απάτης. Για παράδειγμα συστήματα παρακολούθησης όπως τεχνητή νοημοσύνη AI, blockchain και data analytics, μπορούν να ανιχνεύσουν ασυνήθιστα μοτίβα συναλλαγών, να επισημάνουν ανωμαλίες και να μειώσουν τα ψευδώς θετικά αποτελέσματα. Ο συνδυασμός προηγμένων αναλύσεων με τη συμμετοχή της ανθρώπινης εποπτείας, λειτουργώντας πάντα συμπληρωματικά μπορούν να δημιουργήσουν μια πολυεπίπεδη άμυνα ενάντια στο ξέσπασμα οικονομικής παρατυπίας ενισχύοντας τη διαφάνεια και την ακεραιότητα του χρηματοπιστωτικού συστήματος.

Εκπαίδευση και συνεχής ενημέρωση του προσωπικού

Μια εύκολη και αποτελεσματική μέθοδος στον εντοπισμό σφαλμάτων και ύποπτων ενεργειών είναι η εκπαίδευση των εργαζομένων. Η ενθάρρυνση του προσωπικού να μπορεί να αναφέρει τέτοιου είδους πληροφορίες βοηθάει στην αποτροπή απάτης και λάθους. Το χτίσιμο μιας κουλτούρας πρόληψης από κάθε πιθανό σφάλμα μέσα στον οργανισμό θεωρείται ζωτικής σημασίας για τη μείωση των κινδύνων.

Συμμόρφωση με Διεθνή πρότυπα Χρηματοοικονομικής Αναφοράς(ΔΧΠΑ)

Τα ΔΧΠΑ ενισχύουν τη διαφάνεια τυποποιώντας την οικονομική αναφορά. Στόχος είναι η διατήρηση ακεραιότητας της αγοράς και η προστασία των συμφερόντων των ενδιαφερόμενων μερών μέσω συνέπειας οικονομικών γνωστοποιήσεων (IAASB, 2025).

6.4 ΣΥΝΟΨΗ ΕΥΡΗΜΑΤΩΝ

Η μελέτη της Enron δείχνει πόσο σημαντικό είναι να λειτουργούν σωστά τα συστήματα ελέγχου μέσα σε μια επιχείρηση. Η έλλειψη ουσιαστικής εποπτείας και η αδυναμία τόσο του εσωτερικού όσο και του εξωτερικού ελέγχου οδήγησαν σε σοβαρά προβλήματα και τελικά στην κατάρρευση της εταιρείας. Επιπλέον, προκύπτει ότι δεν αρκεί μόνο η ύπαρξη συστημάτων ελέγχου, αλλά και ο τρόπος που εφαρμόζονται στην πράξη. Στην περίπτωση της Enron, η οργανωσιακή κουλτούρα έπαιξε σημαντικό ρόλο, καθώς υπήρχε έντονη πίεση για υψηλές αποδόσεις και συνεχή αύξηση των κερδών. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα να παραμερίζονται οι διαδικασίες ελέγχου ή να μην εφαρμόζονται σωστά (Free and Macintosh, 2006).

Σύμφωνα με σχετικές μελέτες για τα συστήματα ελέγχου στην Enron, οι μηχανισμοί υπήρχαν, αλλά δεν λειτουργούσαν αποτελεσματικά, κυρίως λόγω της στάσης της διοίκησης και της γενικότερης κουλτούρας της εταιρείας. Αυτό δείχνει ότι ο ανθρώπινος παράγοντας και οι αξίες μιας επιχείρησης είναι εξίσου σημαντικοί με τους ίδιους τους κανόνες.

Επιπλέον, η διαφάνεια και η ηθική στη διοίκηση παίζουν καθοριστικό ρόλο στην αποφυγή τέτοιων φαινομένων. Όταν αυτά απουσιάζουν, αυξάνεται σημαντικά ο κίνδυνος λογιστικών σφαλμάτων και απάτης.

Η παρούσα εργασία δεν περιορίζεται μόνο στην περιγραφή του σκανδάλου της Enron, αλλά επιχειρεί να συνδέσει την υπόθεση με σύγχρονα ζητήματα ελεγκτικής πρακτικής, όπως ο επαγγελματικός σκεπτικισμός, η ανεξαρτησία των ελεγκτών, η εταιρική διακυβέρνηση και οι νέες τεχνολογικές προκλήσεις. Με τον τρόπο αυτό, η μελέτη συμβάλλει στην καλύτερη κατανόηση των παραγόντων που επηρεάζουν την αποτελεσματικότητα της ελεγκτικής διαδικασίας στο σύγχρονο επιχειρηματικό περιβάλλον.

Τέλος, η αξιοποίηση σύγχρονων τεχνολογιών, η τήρηση κανόνων και προτύπων και η συνεχής εκπαίδευση του προσωπικού μπορούν να βοηθήσουν στην πρόληψη παρόμοιων καταστάσεων στο μέλλον και να ενισχύσουν την εμπιστοσύνη στην αγορά (Al Qatawneh, 2024; Lois *et al.*, 2021).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Τα σύγχρονα οικονομικά περιβάλλοντα απαιτούν γρήγορες, τεκμηριωμένες και στρατηγικά σχεδιασμένες λήψεις αποφάσεων για να επιτευχθούν με ασφάλεια τόσο οι μακροπρόθεσμοι όσο και οι βραχυπρόθεσμοι στόχοι της εταιρείας. Οι ταχύτητες, η ακρίβεια και η αξιοπιστία στην επεξεργασία της πληροφορίας που δέχεται, αναλύει και αξιολογεί κάθε οργανισμός διαδραματίζουν κρίσιμο, καθοριστικό και συχνά αποφασιστικό ρόλο στην εξελικτική του πορεία και στην ικανότητα του να προσαρμόζεται αποτελεσματικά στις συνεχώς μεταβαλλόμενες συνθήκες της αγοράς και του επιχειρηματικού περιβάλλοντος. Κάθε οργανισμός προσπαθεί να ανταπεξέλθει σε αυτή τη πολύπλοκη και απαιτητική κατάσταση αναζητώντας αξιόπιστες, πρακτικές και αποτελεσματικές λύσεις, στρατηγικές και διαδικασίες που θα διασφαλίσουν την ομαλή και βιώσιμη λειτουργία του σε μακροπρόθεσμο ορίζοντα. Καθοριστικό ρόλο στην επιτυχία και στη φήμη του οργανισμού παίζει η εικόνα που προβάλλει τόσο προς στα εξωτερικά όσο και προς στα εσωτερικά του περιβάλλοντα, καθώς η εμπιστοσύνη των συνεργατών, των πελατών, των επενδυτών αλλά και των εργαζομένων εξαρτάται άμεσα από αυτήν.

Η παρούσα εργασία ανέδειξε ότι η λογιστική απάτη και τα λογιστικά σφάλματα αποτελούν διαχρονικά φαινόμενα, τα οποία μπορούν να επηρεάσουν σημαντικά την οικονομική εικόνα και τη βιωσιμότητα μιας επιχείρησης. Η χρήση της δημιουργικής λογιστικής στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις του οργανισμού αποτελεί ένα φαινόμενο διεθνούς εμβέλειας και ιδιαίτερης σημασίας που απαιτεί προσεκτική αξιολόγηση από την οπτική όλων των ενδιαφερόμενων μερών. Χαρακτηρίζεται από ανήθικη, υπερβολικά ευέλικτη και μερικές φορές αμφιλεγόμενη χρήση της λογιστικής, χωρίς όμως να καλείται απάτη, καθώς λειτουργεί στα όρια των νομικά επιτρεπτών λογιστικών κανόνων και προτύπων. Η λογιστική απάτη, από την άλλη πλευρά αποτελεί την πιο σοβαρή, ακραία και επικίνδυνη μορφή της δημιουργικής λογιστικής από τη πλευρά του οργανισμού. Η παραποίηση της λογιστικής κατάστασης θα πρέπει να ανησυχεί τον ελεγκτικό μηχανισμό του οργανισμού, καθώς πολλές φορές το κίνητρο είναι ισχυρό προς αυτή την πλευρά. Η χειραγώγηση του κέρδους είναι ένα «πρόσωπο» της δημιουργικής λογιστικής και το βρίσκουμε συχνά στις οικονομικές καταστάσεις του οργανισμού και μπορεί να επηρεάσει σημαντικά τη συνολική εικόνα τους στην αγορά, την αξιοπιστία τους

απέναντι σε επενδυτές και συνεργάτες, καθώς και την οικονομική σταθερότητα του ευρύτερου περιβάλλοντος.

Το κίνητρο για την υιοθέτηση τέτοιας πρακτικής πολλές φορές είναι ισχυρό, πολυδιάστατο και ποικίλει ανάλογα με τους σκοπούς, τις περιστάσεις και τις συνθήκες οι οποίοι μπορεί να σχετίζονται με τη διαφύλαξη της φήμης του οργανισμού, τη διατήρηση θέσης και κύρους μέσα στον οργανισμό, τη πίεση που ασκείται από τα ανώτατα διοικητικά στελέχη, ή ακόμα και τη προστασία της τιμής της μετοχής σε συνθήκες οικονομικής αβεβαιότητας. Τα κράτη, οι ρυθμιστικές αρχές και οι εποπτικές υπηρεσίες οφείλουν να λαμβάνουν αυστηρά, στοχευμένα και συστηματικά μέτρα για την αποτελεσματική αντιμετώπιση φαινομένων λογιστικής απάτης, παρέχοντας ταυτόχρονα, σωστή καθοδήγηση, υποστήριξη και εκπαίδευση σε αρμόδιους ελεγκτές. Οι ελεγκτές οφείλουν να πράττουν το έργο τους με απόλυτα επαγγελματικό τρόπο, αμεροληψία, πλήρη ανεξαρτησία και προσοχή στη λεπτομέρεια, ώστε να παρέχουν τις μέγιστες δυνατές, ολοκληρωμένες και αξιόπιστες πληροφορίες στους υπεύθυνους για την ορθή και ασφαλή λειτουργία του οργανισμού.

Επομένως, ο φορολογικός, λογιστικός και εσωτερικός έλεγχος μπορούν να αποκαλύψουν πιθανές παραβάσεις και παρατυπίες πέρα από τα πλαίσια που ορίζονται από τις νομοθεσίες. Η ηθική πρέπει να λειτουργεί ως βασικό και διαρκές κίνητρο για την εύρυθμη λειτουργία του οργανισμού και ταυτόχρονα ως ισχυρός ανασταλτικός παράγοντας για την ύπαρξη λογιστικής απάτης, η οποία σε διαφορετική περίπτωση μπορεί να οδηγήσει σε μεγάλα, καταστροφικά και πολύπλοκα εταιρικά σκάνδαλα. Η διοίκηση και τα στελέχη του κάθε οργανισμού πρέπει να δημιουργούν σαφείς, λεπτομερείς, δεσμευτικούς και εφαρμόσιμους κανονισμούς αλλά και να επιβάλλουν αυστηρές ποινές για να αντιμετωπισθούν αποτελεσματικά φαινόμενα παραβατικής συμπεριφοράς, ώστε να ενισχύεται η υπευθυνότητα, η διαφάνεια και η ακεραιότητα σε όλα τα επίπεδα της εταιρείας.

Κοινό χαρακτηριστικό όλων των μεγάλων οικονομικών σκανδάλων είναι ότι η χρήση αθέμιτου λογιστικού χειρισμού έχει παροδικό, προσωρινό και συχνά περιορισμένο αντίκτυπο στην οικονομική κατάσταση, εν αντιθέσει με τις σοβαρές οικονομικές συνέπειες (πρόστιμα, νομικές κυρώσεις, δημοσιότητα) σε βάρος του οργανισμού, οι οποίες συχνά διαρκούν για μεγάλο χρονικό διάστημα μετά την αποκάλυψη της απάτης. Βέβαια οι οικονομικές συνέπειες από την εμφάνιση τέτοιων σκανδάλων έχουν συνήθως διεθνή εμβέλεια καθώς επηρεάζουν άμεσα

επενδυτή, τράπεζα, κράτος, ελεγκτική εταιρεία αλλά και το απλό προσωπικό, δημιουργώντας ευρύτερες οικονομικές και κοινωνικές επιπτώσεις.

Η μελέτη της Enron παρέχει σημαντικά διδάγματα σχετικά με την αναγκαιότητα ισχυρών μηχανισμών ελέγχου, την τήρηση επαγγελματικής ηθικής και τη σημασία της διαφάνειας στη χρηματοοικονομική πληροφόρηση. Η κατάρρευση της εταιρείας καταδεικνύει ότι ακόμη και μεγάλες και επιτυχημένες επιχειρήσεις είναι ευάλωτες σε συστηματική λογιστική απάτη όταν οι εσωτερικοί έλεγχοι, η εποπτεία από το διοικητικό συμβούλιο και η ανεξαρτησία των ελεγκτών παραβλέπονται. Ταυτόχρονα, η περίπτωση της Enron αναδεικνύει τον κρίσιμο ρόλο της συνεχούς επιμόρφωσης και εκπαίδευσης του προσωπικού σε θέματα δεοντολογίας και διαχείρισης κινδύνου, καθώς και την ανάγκη για τακτική αξιολόγηση των ελεγκτικών πρακτικών με τη χρήση σύγχρονων τεχνολογικών εργαλείων. Τέλος, η εμπειρία αυτή υπογραμμίζει τη σημασία του συνδυασμού οργανωτικής κουλτούρας, ηθικής ευθύνης και τεχνικών ελέγχου για την πρόληψη οικονομικής απάτης και την ενίσχυση της εμπιστοσύνης των επενδυτών, συνιστώντας πολύτιμο οδηγό για τη διαμόρφωση πολιτικών εταιρικής διακυβέρνησης και ελεγκτικών διαδικασιών στο μέλλον.

Επιπλέον, η χρήση τεχνολογικών εργαλείων, όπως τεχνητή νοημοσύνη και προγνωστική ανάλυση, ενισχύει σημαντικά την ικανότητα εντοπισμού ανωμαλιών και ύποπτων συναλλαγών στις οικονομικές καταστάσεις, μειώνοντας τον κίνδυνο χειραγώγησης και αυξάνοντας την αξιοπιστία των πληροφοριών προς τους επενδυτές και τις εποπτικές αρχές (Appelbaum, Kogan and Vasarhelyi, 2017). Παράλληλα, η συνεχής ενημέρωση για το θεσμικό πλαίσιο και η τήρηση διεθνών λογιστικών προτύπων, όπως τα IFRS, ενισχύουν τη διαφάνεια και την υπευθυνότητα σε όλα τα επίπεδα της εταιρείας (Νεγκάκη και Ταχυνάκη, 2013).

Το αποτέλεσμα, το οποίο προκύπτει από τα μέρη της βιβλιογραφικής ανασκόπησης της εργασίας, μας αποκαλύπτει μια δίοδο για εξάλειψη στο φαινόμενο της δημιουργικής λογιστικής από την οπτική του λογιστή και των εμπλεκόμενων φορέων. Ακόμη, επισημαίνεται ότι η επίλυση του θέματος είναι ιδιαίτερα δύσκολη, απαιτεί μακροπρόθεσμη στρατηγική και συνδυασμένες προσπάθειες σε πολλαπλά επίπεδα και δεν μπορεί να επιτευχθεί με μονομερείς παρεμβάσεις. Τέλος, συγκεκριμένα οικονομετρικά μοντέλα δείχνουν τους τρόπους, με τους οποίους οι εντοπισμοί παραποιημένης λογιστικής κατάστασης συνδέονται άμεσα και με αξιοπιστία με ορισμένους οικονομικούς δείκτες των οργανισμών.

Το κάθε αποτέλεσμα που προκύπτει από την ερευνητική προσέγγιση της εργασίας καταδεικνύει ότι κάθε μεγάλο οικονομικό σκάνδαλο, το οποίο ταρακούνησε τη διεθνή χρηματοοικονομική κοινότητα, ήταν σε μεγάλο βαθμό απόρροια της ελλειμματικής επιχειρηματικής ηθικής αλλά και της σκόπιμης επιδίωξης σκοπιμοτήτων οι οποίες αφορούν κυρίως τη διατήρηση της φήμης του κάθε εμπλεκόμενου οργανισμού, με συνέπειες που εκτείνονται πέρα από τα σύνορα της χώρας προέλευσης.

Η περίπτωση της Enron, πέρα από τις σοβαρές αρνητικές συνέπειες που προκάλεσε, συνέβαλε σημαντικά και σε θεσμικές αλλαγές στο πεδίο της λογιστικής και της ελεγκτικής. Μετά την αποκάλυψη του σκανδάλου, θεσπίστηκαν αυστηρότεροι κανονισμοί, όπως ο νόμος Sarbanes–Oxley, ο οποίος εφαρμόστηκε με στόχο την ενίσχυση της διαφάνειας, της εταιρικής διακυβέρνησης και της αξιοπιστίας των χρηματοοικονομικών καταστάσεων.

Η εξέλιξη αυτή δείχνει ότι, παρόλο που τέτοιου είδους γεγονότα έχουν αρνητικό αντίκτυπο, μπορούν να λειτουργήσουν ως αφετηρία για τη βελτίωση των μηχανισμών ελέγχου και τη δημιουργία ενός πιο αξιόπιστου επιχειρηματικού περιβάλλοντος.

Η πρόληψη της δημιουργικής λογιστικής και της λογιστικής απάτης απαιτεί την υιοθέτηση ενός ολιστικού συστήματος διακυβέρνησης που συνδυάζει οργανωτικά, τεχνολογικά και θεσμικά μέτρα. Σε οργανισμούς όπου εφαρμόζονται σαφείς πολιτικές ηθικής και δεοντολογίας, η πιθανότητα παραβατικής συμπεριφοράς μειώνεται σημαντικά. Η διασφάλιση ανεξαρτησίας των ελεγκτών, τόσο εσωτερικών όσο και εξωτερικών, σε συνδυασμό με τακτικούς ελέγχους και διαφανείς διαδικασίες λογοδοσίας, συμβάλλει στην ενίσχυση της εμπιστοσύνης των ενδιαφερόμενων μερών και περιορίζει τον κίνδυνο εμφάνισης λογιστικών σφαλμάτων.

Η ανάπτυξη συστημάτων προγνωστικής ανάλυσης και τεχνητής νοημοσύνης αποτελεί μια σύγχρονη προσέγγιση για την έγκαιρη ανίχνευση ανωμαλιών στις οικονομικές καταστάσεις, προλαμβάνοντας πιθανές χειραγωγήσεις. Μέσω της αξιοποίησης προηγμένων αλγορίθμων, οι οργανισμοί μπορούν να εντοπίζουν μοτίβα που υποδηλώνουν υπερβολική ή αδικαιολόγητη παρουσία εσόδων και δαπανών, περιορίζοντας την ανάγκη για αντιδραστικούς ελέγχους. Παράλληλα, η εκπαίδευση του προσωπικού στη διαχείριση κινδύνου και στη λογιστική δεοντολογία αυξάνει την ικανότητα αναγνώρισης ύποπτων συναλλαγών και διασφαλίζει την εφαρμογή ορθών πρακτικών σε όλα τα επίπεδα.

Ένα κρίσιμο στοιχείο για την αποτελεσματική διακυβέρνηση είναι η συνεχής ενημέρωση για το θεσμικό πλαίσιο και η συμμόρφωση με τα διεθνή λογιστικά πρότυπα, όπως τα IFRS. Η τήρηση σαφών κανονισμών και διαδικασιών όχι μόνο μειώνει τις πιθανότητες χειραγώγησης των αποτελεσμάτων αλλά και ενισχύει τη διαφάνεια στις σχέσεις με επενδυτές, πιστωτές και ρυθμιστικές αρχές. Παράλληλα, η εφαρμογή εσωτερικών μηχανισμών αναφοράς παρατυπιών και η δυνατότητα ανώνυμης καταγγελίας συμβάλλουν στην ενίσχυση της λογοδοσίας και στη μείωση της ατιμωρησίας.

Η ενίσχυση της εταιρικής κουλτούρας με βάση την ηθική και τη διαφάνεια αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι της πρόληψης. Οι οργανισμοί που επενδύουν στην ανάπτυξη ηθικών αξιών και στην εκπαίδευση των στελεχών τους επιτυγχάνουν μεγαλύτερη συνοχή και μειώνουν την έκθεση σε κινδύνους παραβίασης των κανόνων. Επιπλέον, η ενσωμάτωση ποσοτικών μεθόδων αξιολόγησης κινδύνου, όπως στατιστικά μοντέλα ανίχνευσης αποκλίσεων, βοηθά στην έγκαιρη αναγνώριση περιοχών όπου η δημιουργική λογιστική μπορεί να εμφανιστεί. Συνολικά, η πρόληψη και η αντιμετώπιση της δημιουργικής λογιστικής απαιτεί πολυεπίπεδη στρατηγική που περιλαμβάνει:

- Ενίσχυση της εσωτερικής και εξωτερικής εποπτείας μέσω ανεξαρτήτων ελεγκτών.
- Εκπαίδευση των στελεχών στην ηθική, στη δεοντολογία και στη διαχείριση κινδύνου.
- Χρήση τεχνολογικών εργαλείων για ανίχνευση ανωμαλιών και προγνωστική ανάλυση.
- Εφαρμογή και συνεχή παρακολούθηση της συμμόρφωσης με τα διεθνή λογιστικά πρότυπα και το θεσμικό πλαίσιο.
- Ανάπτυξη κουλτούρας διαφάνειας, λογοδοσίας και υπευθυνότητας σε όλα τα επίπεδα της εταιρείας.

Η εφαρμογή αυτών των μέτρων ενισχύει τη συνολική αξιοπιστία των οργανισμών, περιορίζει την πιθανότητα λογιστικής απάτης και δημιουργεί ένα σταθερό και βιώσιμο επιχειρηματικό περιβάλλον. Τελικά, η αποτελεσματική πρόληψη της δημιουργικής λογιστικής δεν αποτελεί μεμονωμένη δράση αλλά μια διαρκή, συστηματική και συντονισμένη διαδικασία, η οποία απαιτεί τη συνεργασία όλων των ενδιαφερόμενων μερών, από διοίκηση και ελεγκτές μέχρι εποπτικές αρχές και θεσμικά όργανα.

Στη σύγχρονη εποχή, η ανάπτυξη των πληροφοριακών συστημάτων και των ηλεκτρονικών συναλλαγών έχει ενισχύσει σημαντικά τους κινδύνους ηλεκτρονικής απάτης και παραβίασης

οικονομικών δεδομένων. Για τον λόγο αυτό, η ασφάλεια και η ακεραιότητα των λογιστικών πληροφοριών αποτελούν πλέον κρίσιμο μέρος της ελεγκτικής διαδικασίας. Οι ελεγκτές καλούνται όχι μόνο να εντοπίζουν λογιστικά σφάλματα και οικονομικές παρατυπίες, αλλά και να αξιολογούν την αξιοπιστία και την ασφάλεια των πληροφοριακών συστημάτων των επιχειρήσεων. Η εξέλιξη αυτή δείχνει ότι μεγάλα οικονομικά σκάνδαλα, όπως η υπόθεση της Enron, μπορούν να λειτουργήσουν ως αφορμή για τη βελτίωση των μηχανισμών εποπτείας, ελέγχου και εταιρικής διακυβέρνησης.

Παράλληλα, οι τεχνολογικές εξελίξεις και ο τρόπος με τον οποίο παράγονται και διακινούνται πλέον οι πληροφορίες έχουν αλλάξει σημαντικά το περιβάλλον της ελεγκτικής. Η συνεχής αύξηση των δεδομένων, η χρήση Big Data και η αυτοματοποίηση των επιχειρηματικών διαδικασιών δημιουργούν νέες απαιτήσεις αλλά και νέες δυνατότητες για τον έλεγχο. Για να μπορεί η ελεγκτική διαδικασία να λειτουργεί πιο αποτελεσματικά, απαιτείται σταδιακή ενσωμάτωση σύγχρονων τεχνολογικών εργαλείων και μεθόδων ανάλυσης δεδομένων, τα οποία μπορούν να συμβάλουν στην καλύτερη αξιολόγηση των οικονομικών πληροφοριών και στον έγκαιρο εντοπισμό πιθανών αποκλίσεων ή παρατυπιών. Επιπλέον, οι εξελίξεις αυτές δημιουργούν προβληματισμούς και ερωτήματα σχετικά με τον τρόπο προσαρμογής του ελέγχου στις νέες συνθήκες, καθώς ο ρόλος των ελεγκτών γίνεται πλέον πιο σύνθετος και απαιτητικός μέσα σε ένα συνεχώς μεταβαλλόμενο ψηφιακό περιβάλλον (Appelbaum, Kogan and Vasarhelyi, 2017).

Σε αυτό το πλαίσιο, τεχνολογίες όπως το blockchain ενισχύουν ακόμη περισσότερο αυτή τη μετάβαση, καθώς επιτρέπουν την ασφαλή και διαφανή καταγραφή των συναλλαγών με τρόπο που καθιστά δύσκολη την αλλοίωση ή την παραποίηση των δεδομένων. Με αυτόν τον τρόπο, βελτιώνεται η παρακολούθηση των οικονομικών πληροφοριών, μειώνεται ο κίνδυνος απάτης και ενισχύεται η αξιοπιστία των στοιχείων που ελέγχονται. Παράλληλα, διευκολύνεται η διαδικασία του ελέγχου, καθώς οι πληροφορίες είναι πιο οργανωμένες και πιο εύκολα επαληθεύσιμες (Dai and Vasarhelyi, 2017).

Εν κατακλείδι, προτείνονται συστηματικές και στοχευμένες ερευνητικές προσεγγίσεις στους τομείς της πρόληψης και εξάλειψης της δημιουργικής λογιστικής καθώς και η ανάπτυξη κοινών αρχών, πεποιθήσεων και λειτουργιών στους κλάδους των λογιστών, έτσι ώστε να υπάρξει πλήρης ευθυγράμμιση με την επίταξη του νομικού και θεσμικού πλαισίου. Επιπρόσθετα, η

αξιοποίηση των σύγχρονων τεχνολογιών, όπως η τεχνητή νοημοσύνη, η ανάλυση μεγάλων δεδομένων και το blockchain, μπορεί να ενισχύσει σημαντικά την αποτελεσματικότητα του ελεγκτικού έργου, διευκολύνοντας τον έγκαιρο εντοπισμό παρατυπιών και τη βελτίωση της αξιοπιστίας των οικονομικών πληροφοριών.

Ο απώτερος σκοπός είναι η πρόληψη, η μείωση και η εξαφάνιση φαινομένων εταιρικού σκανδάλου, τα οποία μπορεί να έχουν σοβαρές, μακροπρόθεσμες και αρνητικές επιπτώσεις στο σύνολο της οικονομίας (Νεγκάκη και Ταχυνάκη, 2013).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Καζαντζής, Χ. (2006). *Ελεγκτική και Εσωτερικός Έλεγχος*. Πειραιάς: Εκδόσεις Business Plus
- Κάντζος, Κ. και Χονδράκη, Α. (2006). *Ελεγκτική Θεωρία και Πράξη*. 2η Έκδοση. Εκδόσεις Σταμούλη Α.Ε.
- Καραμάνης, Κ. (2008). *Σύγχρονη Ελεγκτική*. Αθήνα: Εκδόσεις Ο.Π.Α.
- Νεγκάκης, Χ. και Ταχυνάκης, Π. (2013). *Σύγχρονα θέματα Ελεγκτικής και Εσωτερικού Ελέγχου Σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου*. Αθήνα: Εκδόσεις Διπλογραφία
- Παπαδάτου, Θ. (2005). *Εσωτερικός και Εξωτερικός Έλεγχος Ανωνύμων Εταιρειών*. Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Σάκκουλας
- Παπαστάθης, Π. (2003). *Ο Σύγχρονος Εσωτερικός Έλεγχος στις Επιχειρήσεις Οργανισμούς και η Πρακτική Εφαρμογή του*. Τόμος Α΄.
- Σπάθης, Χ. (2002). «Εμπειρική Διερεύνηση της Παραποίησης Οικονομικών Καταστάσεων», *Λογιστής*, τεύχος 570, Σεπτέμβριος
- Τσακλάγκανος, Α. (2008). *Ελεγκτική*. 2η Έκδοση. Θεσσαλονίκη: Εκδοτικός Οίκος Αδελφών Κυριακίδη Α.Ε.

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Al-Qatawneh, A. (2024) "The role of artificial intelligence in auditing and fraud detection in accounting information systems: moderating role of natural language processing," *International Journal of Organizational Analysis*, 33. Available at: <https://doi.org/10.1108/IJOA-03-2024-4389>
- Appelbaum, D., Kogan, A. and Vasarhelyi, M. (2017) "Big Data and Analytics in the Modern Audit Engagement: Research Needs," *AUDITING: A Journal of Practice & Theory*, 36. Available at: <https://doi.org/10.2308/ajpt-51684>
- Benston, G. and Hartgraves, A. (2002) "Enron: What happened and what we can learn from it," *Journal of Accounting and Public Policy*, 21, pp. 105–127. Available at: [https://doi.org/10.1016/S0278-4254\(02\)00042-X](https://doi.org/10.1016/S0278-4254(02)00042-X)

- Chen, Z., Hu, C. and Liu, M. (2025) "Disclosure under heightened legal accountability: evidence from the Sarbanes–Oxley act," *International Journal of Disclosure and Governance*, pp. 1–26. Available at: <https://doi.org/10.1057/s41310-025-00321-3>
- Crucean, A.C. (2019) "The influence of the risk of fraud and accounting errors in the financial statements on the opinion of the financial auditor," *European Journal of Accounting, Finance & Business*, 7. Available at: <https://doi.org/10.4316/EJAFB.2019.711>
- Dai, J. and Vasarhelyi, M. (2017) "Toward Blockchain-Based Accounting and Assurance," *Journal of Information Systems*, 31. Available at: <https://doi.org/10.2308/isys-51804>
- Darmawan, A. (2023) "Audit Quality and Its Impact on Financial Reporting Transparency," *Golden Ratio of Auditing Research*, 3, pp. 32–45. Available at: <https://doi.org/10.52970/grar.v3i1.375>
- Dey, S. (2024) "The Enron Debacle Leading up to the Sarbanes-Oxley Act." Rochester, NY: Social Science Research Network. Available at: <https://doi.org/10.2139/ssrn.5935654>
- Dittenhofer, M. (2001). "Internal Auditing effectiveness: An expansion of present methods", *Managerial Auditing Journal*, 16(8), pp. 443-450
- European Journal of Accounting, Auditing and Finance Research (2020) "Enron Scandal: Evidence of A Missed Opportunity to Detect and Halt Fraud and Bankruptcy," 8(5), pp. 54–65. Available at: <https://doi.org/10.37745/ejaafr/vol8.no5.pp54-65.2020>
- Ez-Zaidi, A. and Ghandari, Y. (2025) "The role of new technologies in improving financial audit quality following the financial scandals of the 2000s," 6(12).
- Francis, J.R. (2023) "What Exactly Do We Mean by Audit Quality?" Rochester, NY: Social Science Research Network. Available at: <https://doi.org/10.2139/ssrn.4504980>
- Free, C. and Macintosh, N. (2006) "Management Control Practice and Culture at Enron: The Untold Story," *Advances in Management Accounting*, 17. Available at: <https://doi.org/10.2139/ssrn.873636>
- Healy, P.M. and Palepu, K.G. (2003) "The Fall of Enron," *Journal of Economic Perspectives*, 17(2), pp. 3–26. Available at: <https://doi.org/10.1257/089533003765888403>
- *ISA 240 (Revised), The Auditor's Responsibilities Relating to Fraud in an Audit of Financial Statements* / IAASB (2025). Available at: <https://www.iaasb.org/publications/isa-240-revised-auditor-s-responsibilities-relating-fraud-audit-financial-statements>

- Khalili Somarin, F., Khalilpour, M. and Ramezani, J. (2023) "Factors affecting the detection of fraud in financial statements using structural equation modeling," *International Journal of Nonlinear Analysis and Applications*, 14(1), pp. 919–926. Available at: <https://doi.org/10.22075/ijnaa.2022.27279.3546>
- Kizil, C., Muzir, E. and Yilmaz, V. (2021) "Auditing Techniques to Minimize Accounting Related Fraud and Errors: A Qualitative Analysis with the Interview Method," *EMAJ: Emerging Markets Journal*, 11, pp. 95–103. Available at: <https://doi.org/10.5195/emaj.2021.232>
- Kumari, S. (2025) "The Enron Scandal (2001): Corporate Fraud and Leadership Ethics." Rochester, NY: Social Science Research Network. Available at: <https://doi.org/10.2139/ssrn.5403291>
- Liaquat, S. and Mehmood, A. (2025) "The Enron Scandal (2001): Corporate Governance, Accounting Fraud and Legal Implications," *The Critical Review of Social Sciences Studies*, 3, pp. 1518–1526. Available at: <https://doi.org/10.59075/7z0s3385>
- Ljutic, B. and Samardžić, R. (2022) 'Continuous Fraud Assessment within the External Auditing', *Journal of Forensic Accounting Profession*, 2, pp. 43–54. Available at: <https://doi.org/10.2478/jfap-2022-0004>
- Lois, P. et al. (2020) "Internal audits in the digital era: opportunities risks and challenges," *EuroMed Journal of Business*, ahead-of-print. Available at: <https://doi.org/10.1108/EMJB-07-2019-0097>
- Lois, P. et al. (2021) "Internal auditing and cyber security: Audit role and procedural contribution," *International Journal of Managerial and Financial Accounting*, 13(1), pp. 25–47. Available at: <https://doi.org/10.1504/IJMFA.2021.116207>
- Lois, P. et al. (2022) "Financial statement misrepresentation: the role of internal and external audit," *Global Business and Economics Review*, 26, p. 334. Available at: <https://doi.org/10.1504/GBER.2022.122391>.
- Messier, W., Glover, S. and Prawitt, D. (2008). *Auditing and Assurance Services, A Systematic Approach*. 6th Edition. New York: McGraw-Hill

- Naseer, K. and Ahmed, H.N. (2025) "Effectiveness and Reliability of Artificial Intelligence in Fraud Detection: A Mixed-Method Study on Financial Audit," *Journal of Management and Informatics*, 4(1), pp. 706–722. Available at: <https://doi.org/10.51903/jmi.v4i1.168>
- Perols, J. and Lougee, B. (2011) "The relation between earnings management and financial statement fraud," *Advances in Accounting*, 27, pp. 39–53. Available at: <https://doi.org/10.1016/j.adiac.2010.10.004>.
- Pickett, S. (2003). *The Internal Auditor at work: A practical guide to everyday challenges*. Sussex: John Wiley & Sons
- Qader, K. and Cek, K. (2024) "Influence of Blockchain and Artificial Intelligence on Audit Quality: Evidence from Turkey," *Heliyon*, 10, p. e30166. Available at: <https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2024.e30166>
- Rahman, J.M. *et al.* (2020) "What Do We Know About Audit Failure so Far?" Rochester, NY: Social Science Research Network. Available at: <https://papers.ssrn.com/abstract=3610239>
- Rustiarini, N.W., Yuesti, A. and Gama, A. (2020) "Public accounting profession and fraud detection responsibility," *Journal of Financial Crime*, 28, pp. 613–627. Available at: <https://doi.org/10.1108/JFC-07-2020-0140>
- Sahla, W.A. and Ardianto, A. (2022) "Ethical values and auditors fraud tendency perception: testing of fraud pentagon theory," *Journal of Financial Crime*, 30(4), pp. 966–982. Available at: <https://doi.org/10.1108/JFC-04-2022-0086>
- Schilit, H. and Perler, J. (2010) *Financial Shenanigans: How to Detect Accounting Gimmicks & Fraud in Financial Reports*. 2nd edition. New York: McGraw-Hill.
- Shamki, D. and Alhajri, T.A. (2017) "Factors Influence Internal Audit Effectiveness," *International Journal of Business and Management*, 12(10), p. p143. Available at: <https://doi.org/10.5539/ijbm.v12n10p143>
- Suhayati, E. and Thufailah, A. (2024) "Fraud Detection: Professional Skepticism and Quality Control System," *Jurnal Economia*, 20, pp. 374–387. Available at: <https://doi.org/10.21831/economia.v20i3.56492>
- Tampubolon, E., Hutaaruk, J. and Muda, I. (2025) "A Systematic Literature Review on the Integration of Blockchain and Artificial Intelligence for Fraud Detection in Auditing,"

PESHUM: Jurnal Pendidikan, Sosial dan Humaniora, 5, pp. 219–226. Available at:
<https://doi.org/10.56799/peshum.v5i1.12376>

- Voskopoulou, A.E. *et al.* (2025) “The Impact of Environmental Strategies and Accounting Practices on Corporate Environmental Performance: Evidence from Greece,” *International Journal of Financial Studies*, 13(4), p. 209. Available at:
<https://doi.org/10.3390/ijfs13040209>
- Wang, P. and Liang, S. (2025) “Enhancement of audit quality and optimization of risk management: Dual engines for corporate value growth analysis,” *International Review of Economics & Finance*, 103, p. 104339. Available at:
<https://doi.org/10.1016/j.iref.2025.104339>
- Yuhao, L. (2010) “The Case Analysis of the Scandal of Enron,” *International Journal of Business and Management*, 5, pp. 37–37. Available at:
<https://doi.org/10.5539/ijbm.v5n10p37>
- Ziorklui, J. *et al.* (2024) “Effectiveness of internal controls mechanisms in preventing and detecting fraud,” *Finance & Accounting Research Journal*, 6, pp. 1259–1274. Available at:
<https://doi.org/10.51594/farj.v6i7.1322>